

Speculum discipline

centū dies. Illis autē q̄ ecclias fratrum mi-
norū vbilibet constitutas tam ip̄a die festi-
q̄ in octaua diuinis officijs interfuerint cō-
similes indulgētijs et peccōrū remissōes q̄
in singulis alioz eiusdē ordinis sanctorū fe-
stis ex indultis apostolicis generalit̄ pmul-
gatis Romani pontifices p̄cesserūt. de in-
iunctis penitentijs misericordit̄ in dño re-
laxamus et largimur. Considerātes p̄te-
rea quāta ab hoc ip̄o sancto Bonauētura
rōne scientie et sanctitatis vire ep̄alis et car-
dine dignitatis sc̄ta romana ecclia susce-
perit incrementa quātaq̄ idē sanct⁹ cū bea-
to Thoma de aquino coetaneo discipulo
et cōmagistro suo familiaritatē et spiritu-
alem cōiunctionē in hac vita seruauerit. vt
quos in s̄ seculo fraterna iunxit charitas et
eadē in celo p̄mia cōsecutos credim⁹. p̄ns
ecclia pari veneret honore. p̄dictū festum
inter festa sacri palacij apostolici assumen-
tes annuerātesq̄. eandē indulgētijs in
festo p̄dicto in ecclia sanctorū apostolorū
de vrbe q̄ in festo ip̄ius sancti Thome de
aquino in ecclia beate Marie virginis d̄ vr-
be miuerua vulgariter nūcupata habetur.
cōcedimus. p̄terq̄ decernim⁹ fr̄es mino-
res in alma vniuersitate Parisiē. eisdem
p̄uilegijs posse ac debere vti et gaudere ob
ip̄ius sancti Bonauēture merita. quib⁹ ex
apostolicis indultis fratres predicatorēs in
eadē vniuersitate intuitu et gr̄a eiusdē san-
cti Thome potiri et gaudere cōsueuerunt
et gaudent aut potiri et gaudere q̄modoli-
bet poterūt in futurū. Quocirca om̄s et sin-
gulos in dignitate p̄stitutos requirimus et
monem⁹ q̄tinus vniuersis et clericis et po-
pulis suarū ciuitatū diocesum et parochia-
rū p̄sentes n̄ras l̄ras solēniter publicātes.
eosdē hortent̄. deū ip̄m a quo bona cuncta
p̄cedūt hūiliter deprecant̄. vt ip̄ius sancti do-
ctoris et cōfessoris Bonauēture meritis et
p̄cib⁹ exorat⁹ militantē eccliam. aplicā fidē.
et cūctos ch̄rifideles a paganorū et alioz in-
fidelium et hereticorū t̄ueatur incurisib⁹ et a pe-
riculis cūctis semp̄ p̄tegat ac defendat. et il-
lam quā nobis mūdus dare nō pōt p̄ceat.
hostiū oim̄ sublata formidine. firma cū trā-
quillitate cōcedat. vt q̄ post hui⁹ vite mili-
tiā depositūq̄ pastoralis officij ministeriū
vna cū grege nobis credito ad sempiterna
tandē gaudia puenire mereamur. Demuz
q̄ difficile foret litteras originales presen-

tes ad vniuscuiusq̄ noticiā deferri volu-
mus ac decernim⁹ q̄ earū trāsumpro sub
sigillo generalis ministri ordinis antedicti
et manib⁹ duoz notariorū publicorū debite
subscriptis fides adhibeat indubia in om-
nib⁹ et p̄ om̄ia. et illis vbiq̄ stetur ac si origi-
nales l̄re huiusmodi essent exhibere v̄l offen-
se. Nulli q̄ oim̄o hominū liceat hanc paginā
nostre cōstitutiōis. ascriptiōis. aggregatio-
nis. statuti. mādati cōcessionis. relaxatiōis
largitiōis. assumptionis. annueratiōis
monitionis ac voluntatis infringere v̄l ei an-
su temerario p̄trare. Si q̄s autē hoc attē-
tare p̄sumperit indignationē omnipotentis
dei ac beatorū Petri et Pauli apostolorū
eius se nouerit incurfurus. Datum Rome
apud sc̄m̄ Petrū Anno incarnationis dñi
cc. d. cccclxxxij. Decimo octauo kalēdas
Maij. pontificat⁹ n̄ri anno vndecimo.

Incipit plog⁹ in speculū discipline seu l̄
bellū de minimis ad nouicios sc̄i Bona-
uenture ep̄i et cardinal⁹ ordinis minorū.

Ad honestatem
tendētes in p̄mis necessarius
hūt vt p̄ exercitium discipline
virtutis titulū cit⁹ app̄hendere
possint. Nā vt ait Hugo de sc̄o victore.
Vnus discipline ad virtutē aim dirigit. et
aut ad britudinē p̄ducit. ac p̄ h̄ in q̄t exerci-
tium discipline esse d̄z n̄ra inchoatio. et
fectio. p̄miū virtutis. eterna britudo. Uez q̄
disciplinā i none p̄uersatiōis initio negligit
ad eā postmodū difficile applicat. et formaz
quā p̄mo q̄s recipit vit̄ deponit. Adole-
scēs nāq̄ iuxta viā suā etiā cū senuerit n̄ re-
cedet ab ea. Optia vinēdi forma eligēda ē
quā reddat assuetudo iocūdā. Pr̄ autē
ad p̄fectū q̄d. defect⁹. cognitio. maḡq̄ oio
p̄ndēti securitas. vinēdi modū nouisse cō-
gruū p̄ varia rez et accidētū q̄licate. Nec
mimū ē p̄tēnere m̄ima. q̄ nō m̄imā morib⁹
maculas eo turpi⁹ neglectu hita ingerūt. q̄
vitari facili⁹ cognita valuerūt. Proinde
q̄ sp̄ū dei agunt moralib⁹ documētis inten-
dūt. q̄ t̄n supbi et fatui p̄tēnētes nūc supst̄it
ones nūc cerimonias vocāt. aut certe calū-
nijs fucatis impugnat. Nec em̄ stult⁹ s̄-
ba prudentie recipit. nisi ea dixeris q̄ ver-
santur i corde ei⁹. Sic ergo tractatulus

vel alias leui murmure resistēdo Si ad
huc supior in sua manserit sentētia. ita sibi
nouerit expedire. et ex charitate de adiuto/
rio dei cōfisi obediāt. **Christus** factus est pro
nobis obediēs vsq; ad mortē. mortē autē
crucis. Qui licet ad p̄em. p calicis trāstari
one clamauerit. p̄tinuo tamē adiūxit. **Ue**
rūtāmē nō mea volūtas. sed tua fiat. **Nō**
solū maiorib; sed sibi etiā iuicē obediētā
certatim impendat. **Incūbit** christi disci
pulo. vt om̄i petēti se tribuat. **Exēplo** apli.
volūtarios se oīm seruos p̄stuant. **Sint**
vt scriptū est. subiecti iuicē in timore christi
Sōi necessitas. h̄ est obediētie in agen
dis. ne qd videlicet sine obediētia p̄sumat.
q̄a simpliciorib; forte aliquib; min⁹ pater.
aliquāta videt p̄secutione tangēda. **Da**
benda est plane in agēdis obediētie sancte
auctoritas. sine q̄ nec et̄ ip̄a bona sūt bona
Voluntas siquidē p̄ria boni virtutē p̄fir
met. **Sanctus Bernardus** sup **Lantica** ait
Brande malū p̄ria volūtas. q̄ sit inquit vt
bona tua bona nō sint. **Etenim** si in die ieiū
niū mei inueniāt volūtas mea. nō tale ieiū
niū elegit dñs. nec sapit illi ieiuniū meū. qd
nō obediētia sed vicū volūtatē p̄rie sa
pit. **Et** subdit. **Ego** autē nō solū de ieiunio
sed de silentio. de vigilijs. de orōne. de lecti
one. de opere manū. postremo de om̄i ob
seruātia monachi. vbi inuenit volūtas sua
in eo nō obediētia magistri sui. idip̄m fen
tio. m̄ime p̄orsus obfuantias illas. et si bo
nas in se m̄ virtutes censuerim deputan
das. **Itaq;** noui xp̄i discipuli semetip̄os pe
nitas abnegātes in agēdis suis. i. in opati
onib; locutiōib; et rerū q̄rūlibet vsu. non p̄
p̄riam voluntatē. sed supior i om̄ib; dispo
sitionē seq̄ntur. p quib; tñ sit specialis eoz
licentia vt assensus hñ dñs. p̄siderari opor
tet. **Et** p̄mo circa opationē videndū. q̄
earū quedā cōmūes seu p̄uētiales. quedā
speciales seu p̄sonales esse noscunt. **Spe**
cialiū em̄ quedā ad primū. quedā ad perso
nā p̄tinent opantis. **Pro** p̄uētialib; q̄ cō
mune sūt attingūt collegiū. exequēt̄ nō est
licentia req̄renda. cū ad hm̄i sit eaten⁹ su
perior licentia. imo impositio general. vt
ea q̄ sūt in choro sive in refectorio sive ali
bi mō p̄dicto ad vite p̄uētialis p̄suetudi
nē p̄tinent. null⁹ p̄uētialis auctoritate p̄
p̄ria. p̄ter euidētē necessitatē licite p̄termi
sar. **Inde** est q̄ ab officio chozi ab aliq̄ vide

licet hora canonica. vel a p̄ma cōuent⁹ refe
ctione. aut a p̄uētialib; alijs quēq; absq;
licentia remanere vel assistētē recedere. his
necdū in collegio p̄summaris nō licet. **Pro**
specialib; ad primi alteri⁹ fratris necessita
tem spectātib; (nullū cōmunis seu cōuen
tualis vite p̄suetudini aut executiōi specia
liter iniunctoz impedimentū p̄stantibus)
nequaq; ad supiores sic nec p̄ cōmunib; p̄
licentia dixerim recurrendū. cū p̄m aplm.
alter alteri⁹ onera portare. et p̄ charitatē spi
ritus seruire iuicē debeam⁹. **Uerūtāmē** tē
pore q̄ cōuētualia. vt alias iniūcta fieri de
bent. nō sunt p̄ter licētiā specialia seu gra
uita hm̄i faciēda. **Yla** q̄z que ad q̄ridia
na cōmuniū officioz obsequia. vt ad primi
necessitatē nō p̄tineāt corpālē. quale est scri
bere in q̄terno et alia hm̄i silia. maxie si oc
cupationē p̄lixiorē inducūt. agenda sūt de
supior assensu. **Pro** specialib; ad p̄sonā o
perātis spectātib; sive ad carnis mortifica
tionē p̄tineāt. vt sunt vigiliē nimis longe.
vel abstinētie singlāres. sive ad exercitium
spectēt opis manual. p̄ sevel p̄ altū. faciēdi
licētia querat̄. sine q̄ religiosus suas singu
laritates facere nō debet. q̄ppe cui nec cor
pus suū habere licet in p̄ria voluntate. **Et**
qd sine p̄missione p̄ris spūalis sit. p̄sumpti
onē deputabit et vane glie nō mercedi. **Hec**
p̄t sibi opari. p̄ volito sive p̄ scribēdo. sive
alia faciēdo. sive in reb; suo vsui deputatis.
vt sunt libri. vestes. lecti. et alia hm̄i. p̄ alia
imutando. **Incōgrue** quoq; p̄vno. res plu
rib; seruitura mutat̄. **Sit** res frequē ex mu
tatione deterior. et qd mibi studiosē coapto
alijs discoapto. **Hec** de opib; **Hec** tamē
negauerim ad mīma seu exilia q̄dā et vix re
putanda alicui⁹ momēti. solā sufficere con
niuentiā platoz. **Circa** locutiōem h̄ tene
ant. vt corā supiore maxime i caplo sine ei⁹
assensu p̄habito. nō loquant̄. alias de neces
sarijs et honestis. loco et tpe debitis. loqui p̄
ut eis ordinatū fuerit. poterūt int̄ fratres.
Locutio vero cū extraneis sive secularibus
licet fratrib; obsequētis sive religiosi quili
bet fuerint) fratrib; nouicijs est p̄bationis
tpe penit⁹ interdicta. sine fr̄ p̄fesso. q̄ om
nia loquētis verba et r̄ndētis audiat sine li
centia specialit̄. sine q̄ nec ad portaz nec ad
extraneos ip̄is indulget accessus. **Perso**
nis tñ huiusmōi si occurrerint poterūt in
clinare. vel si loc⁹ aut temp⁹ loquēdi fuerit.

Speculum discipline

z non poterint subterfugere bono mō. eos breuiter salutare. Si de loquēdo secuz requiraf ab eis. rñdere humilit debēt se loquendi aut morādi licētiā nō habere. Nulla prozsus alia eoz audiant verba. nec cuz eis aliquaten^o sedeāt. vel vlteri^o cōmōrent sed si locutionē necessitas erigit vel honestas. dicāt ad eos obtenta si poterūt licentia reuersuros. Valeq; recedendo potius faciāt. q̄ morādo. De licētia tñ hmōi p̄lato est cauti^o puidendū vel ab ip̄o tñ. vel ab eoz instructore (q̄ est eis ab ip̄o religionis ingressu specialit assignādu) semp cū p̄sens in domo fuerit requiraf. ne a diuersis nō absq; vitāde p̄fusionis periculo. minus p̄uide cedat. Circa receptionē rerū distributionē z vsū. qm̄ a supiorū auctoritate dependēt. duo p̄cipue subdit^o attendenda vident^o. Primū vt qui dat aliqd̄ illud ex officio possit dare. Scōm vt det q̄ dem nō s̄m p̄p̄iam voluntatē. sed put sibi a supiore fuerit constitutū. Nec sup̄flue dixerim ad officii attendendū. Qui em̄ nō habet officii administratōis. nihil alijs debz cōmutare. vel in fraudē horū dimittere potest. Rursum ip̄oz officialiū officia sunt distincta. Alijs nāq; necessariar rerū. nō tñ p̄curatarū est distributio cōmissa. ab illis autem nō est absq; licentia recipienduz aliqd̄ speciale. Alijs autē iuxta diuersa rerū officia cōmunis distributio reruz cōmittit. ab his cōmunia ip̄a (si ordinarie qm̄ sez et vbi vel quō iuxta sui limitationez officij distribuere debent distribuūt) licite recipi p̄nt. Qui vero extraordinarie postulat. ad licentia supioris recurrat. Preter cōia sup̄dicta q̄cunq; rem aliquā occulte sine supiorū assensu recipit habet vlt. a religionis delirat licētia. z quicqd̄ habz male habet. Porro cū illud p̄p̄iū esse dicat de q̄ dispensare licet iuxta p̄p̄iā voluntatez. om̄i assensu alio circūscripto. nō paup̄ sed dominus reputand^o videt^o qui rē quācūq; alijs distribuendū vt libet sine supiorū auctoritate dispensat. Res sunt quidez cōmunes. sed vsus dispositio p̄inet ad p̄latos. vt per eoz curā singul^o iuxta modū z regulā sibi a sanctis aplis p̄stituta. put vnicuiq; op^o fuerit diuidant. Usurpat^o autē sine licentia rerū vsus culpabilitē temereq; p̄sumitur. z prozsus illicite vendicat. Statutum qz religiose mancipatiōis euadit. q̄ in vsu p̄po

rem aliquā siue a parētib^o siue a q̄busdā alijs recipit. aut qd̄ maior^o culpe recepta occultans. supiorū iudicio nō exponit. Qui rem sibi collatā celauerit. sc̄tus Aug^o. cum furti censeret in iudicio p̄denandū. Nulla em̄ res quā supior nō dederit aut p̄miserit est licita p̄p̄iū abdicati. Sunt q̄ oblata nō sibi sed p̄lato mor̄ deferenda recipe licitum estimāt. sed reglari priuato receptiōez occultā nō dixerim esse tutaz. In comodandis p̄ cohabitatiū indigētia rebus. nō est lex posita charitati. Possum rē fratri petenti exponere p̄cedendā. nō tñ impēdere vendicadā. Proinde frēs nonicij nullaten^o sine licētia nec a seinnicez neq; a fratre neq; a q̄cūq; homie rē aliquā siue tabulas siue acum siue aliqd̄ q̄libet accipe. aut dare attemptēt aliqua rōne. Sic neclfas ad se missas recipiāt. aut aliq̄ casu receptas aperiāt. que a portitore vel eo q̄ recepit eas prius debēt ad supiorē. vel si supior ordinauerit ad eoz instructorez deferri. Sic nec rem alteri^o fratris vsui deputataz. p̄ter ip̄ius fratris p̄scia occupare licebit. Senus est furti z plerūq; turbatiōis occasio. rē fratris vsui deditā. eo si affic inscio dētinere. Potest fidelis seru^o z prudens nōnulla p̄ loco z tpe facere de tacito. vel p̄babiliter p̄sumpto supiorū assensu. ad ip̄m deniq; finaliter acta queq; p̄ ausuz hmōi relaturus. De cetero quicqd̄ religiosus boni facit aut dicit qd̄ suo nō nouerit displicere p̄lato. a vere obediētie merito nō fraudatur. Felix hec seruitus. imo glōsa libertas. quā q̄s sponte in regiā vendit^o seruitutem. deū z eius vicarios poti^o q̄ seip̄m sup̄ se regnare p̄stituēt. sue prozsus renūciat voluntati.

De p̄sumptiōe tam in re q̄ in signo. Capitulu V.

P̄ Resumptionē interiorē z exteriorē sumope fugiāt. Interiorē vt sensuz suum sensui nō p̄ferāt alioz. nec de bonis sibi a deo collat^o inaniter extollant. imo intantū ceteris se inferiores z viliores ex intimo cordis credāt affectu. vt nec se aliqd̄ etiā esse existiment. Acampe s̄m apl̄m q̄ se existimat aliqd̄ esse cū nihil sit. ip̄e se se ducit. Nemine spernāt. nemine iudicent cū frequentē hūanū fallat iudiciū. Et beato Aug^o. teste sepe species facti se alit habz. aliter anim^o faciēt. Pie de oib^o q̄ occur/

rerint sentiāt. licz rei nō intelligāt rationē.

Omnia puerse pnt puertere mētes. **Ex**terioris psumptōis z supbie notā. in omni actioe sua gestu z vbo sumo studio fugiāt. q̄ hūilitatē sunt in oibz amplexātes. **Respe**ctu actiois psumptionē in officijs z in locis euitēt. **In** officijs plationis vel ordinis. aut in alijs q̄ aliquā vident supioritatē hēre nihil sibi vsurpēt. **Liber** a culpa nō est. q̄ alienū vsurpat officiū. **Presente** supiore v' alio fratre maiore q̄ ipi fuerint ordie cōstituto. ad incipiēdū extraordinarie officiū ad bñdicendū cibū vel potū. ad dandū fra tribu aquā benedicam. vel ad alia hmōi se nullaten⁹ ingerāt. **Ad** diuinū q̄z officiū nequa q̄ post seniores. v' alios maioris ordinis gradu p̄motos. p̄rio legant iniectu. qm̄quidē nullus oīno in mīori ordie cōstitur⁹ post aliū maioris ordinis p̄mittēd⁹ est legere. nisi necessitate cogēte. l' legēriū ordie p̄mutato. vt in aliq̄bz festis fieri solet. p̄ter q̄z in omelia q̄ntū ad p̄mā lectionē. quaz ratione euāgelij dyacon⁹ legere solct. **Le**ctiones autē que de omelia sup̄sunt. nō sunt ab alijs facile q̄z a sacerdotibz p̄sumēde.

In choro p̄ dissonātia forte cantantiū. vel ob aliā huiusmōi causam manū ad for maz p̄cutere. in mensa ictu cultelli v' q̄mo dolibet aliter signuz cū sono facere ad eos quoz est sup̄ defectibz chori vel mense intēdere p̄tinet. nec huiusmōi facile debēt ab alijs vsurpari. **Ultra** tñ sunt supioribz licita. q̄ rep̄hensibiliter ab alijs p̄sumuntur.

Abuc qz nouissimū eligi locū mgr̄ ipse humilitatis hortat. locis semp nouissimis nonicij gaudeāt. **Sup**stitiose (his salua qui q̄si. p̄ cōmūitatē zelo aliud dogmatizāt) nunq̄z in choro vel mēsa vel alibi ad prima se ingerant loca. sed ad ea pot⁹ adeo caute sedula si valuerint puissioe declinent. vt vit ab alijs p̄pendat. **Alias** oīno caueāt ne cōgregatiōis ordinē turbēt. et fiant int̄ alios p̄ tumultus occasioe notabiles. **Ca**uendū p̄inde ne dūmō vitat p̄sumptio inordinati onis accedat p̄fusio. **Vitāda** vbiq̄z discōuenientie nota. maxime in cōuētū. **Loc⁹** supior ad quē necessitas vel supioz trahit inductio. p̄sumptiois vicium non inducit.

Poro molesta est hūilitas q̄ p̄tentioni deseruit. **Si** q̄n iuxta supiozem v' alios seniores necessario sederint. nō se nimis ap̄plicent iuxta eos **Juniori** siquidē aliquā a

seniore distātia. reuerētie rit⁹ idicit. **Anti**quior autē frat̄ in ordie v' al⁹ in officio p̄mi nens. licz etate sit iunior. senior appellatur. **Eras** senectutē vita immaculata. **P̄sūptio** nē in gestu. elatū caput. sublimiores oculi. facies vultuosa declarant. **Nā** vt ait **Pro** sper. **Erecta** ceruix. z truces oculi. et sermo terribil. nudā supbiā clamāt. **Sed** z q̄n tū p̄ mēbroz ministeriū p̄t̄ dephēdi. prima supbie ostentatio in ocul' esse solet. **Qui** inclinauerit oculos suos ipse saluabit̄ fm̄ nā qz euangel'. **Si** fuerit tu⁹ oculus simplex. totū corp⁹ lucidū. ecōtra. si neqm̄. totū tene brosum. **P̄sūptio** etiā gestus i signis z nutibz frequē agnoscat. vt ex epli gr̄a. si q̄s i choro vel alibi p̄ fratrum defectibz satirice nubilū vultuositatē assumat. v' leui cachin no. i. risu. v' motu caput. oculoꝝ circūlustra tione. nariū p̄tractioe. labioꝝ cōp̄ssioe. vel alio quīs modo. defectū frat̄ tacite arguat vel subsannet. **Si** errante in choro v' in mensa lectore. submuset̄ aut circūspiciat. q̄si eū legentē defectus nō lateat. qd̄ frequēter solent facere min⁹ docti. **In** locutione notat p̄sumptio. si qd̄ dicat̄ nō p̄tinet ad dicentē. aut dicēdi mod⁹ aliquē supbie ritum p̄tendat. aut p̄ loco tpe z p̄sonis fuerit a locutione cessandū. **Prop̄** p̄mū humilis frat̄ de alienis factis in q̄redis se nullaten⁹ itromittat. alios fr̄es docere regere arguere v' eis aliqd̄ iponere n̄ p̄sumat. qz b̄ esset senioꝝ l' supioꝝ officiū vsurpare. **Su**perb⁹ autē (vt ait scr̄us **Berū**). p̄ma die q̄ i gredit̄ habitare. icipit leges dare. p̄t̄ tñ frat̄ si sup̄ aliq̄ cū instātia req̄rat. petētibz sup̄ interrogata hūiliter r̄ndere. vel insinuare qd̄ sentit. ita tñ vt p̄tra resistētes. dicta sua p̄tinaciter nlla rōne defendat. **Qui** etiāz aliū supioꝝis mādatū insinuat sup̄ aliq̄ faciēdo. mandati auctoritatez cū hūilitate p̄ponat. ne qd̄ denunciat ipse imponere videat. **Si** p̄riū cogat̄ recōmendare officiū. nequa q̄z imperiū imponētis vsurpet. sed id sup̄pleri a socijs obsecratioe humili obtineat. **P̄sū**ptionē ergo euitat p̄uidēs humilitas. p̄sumit tñ interdū hūiliter viscerosa et p̄ouida charitas. **In** modo loquēdi vicin⁹ p̄sumptionis innuit. si illud qd̄ dicat̄. iactat̄ ter. impetuose. clamorose. cōtentiose. despe crue. vel nimis rigide p̄ponat. **Suauit̄** em̄ z hūiliter est loquēdū **Rursus** q̄ loco. tpe vel qui loco silentij. aut i supioꝝ senioꝝ aut

Speculum discipline

cōuentus p̄sentia nō cōprimat linguā suā. p̄sumptuosus et intemperās merito iudicatur. **L**oqui t̄m̄ in medio magnatorū nō p̄sumas. ait sapiens. **E**t iterū. **I**n medio seniorum nō adiciās loqui. **H**oc p̄cipue int̄perant̄ie et p̄sumptiōis est nota. si nou⁹ frater in ordine vel iunior quispiā seniore p̄sente sine ip̄ius nutu. maxime corāz ettra/neis loqui aut r̄ndere p̄sumit. nisi ex officio vel cōmisso habeat p̄us loqui. **T**empantia est. ait **P**rosper. q̄ p̄stam⁹ loquēti seniori si lentiū. qd̄ ip̄ius ad loquēdū p̄stolamur imperū. **I**n p̄sentia vero cōuent⁹ nullū cōuenit loqui sine requisito sup̄iorz assensu. nisi t̄m̄ se accusando. v̄l ad interrogata sup̄iori. vel corrigēti ad mensaz breuiter et humiliter r̄ndendo. **U**t breuiter voce sancti **B**ernardi p̄sumptuosus agnoscas. **P**rius ait in cōuentu residet. in cōsilijs p̄us r̄ndet. non vocatus accedit. nō iussus se intromittit. reoz dīnat ordinata. reficit facta. vile se si nō emineat estimans. et humiliter inter alios erubescens. in locis et ceteris que honorem reddolent se q̄buslibet alijs parificare contendit. audax ip̄e. ad q̄libet sit frontosus et impudens. qd̄ est maximū viciū in neophito et iuvene. religionis cōfusio. iuuenis p̄sumptuosus et effrons. rep̄hensibilis maxime in iuvene p̄sumptio. quē magis hūilitas stabilis. verecūdia ornat. venustat simplicitas. r̄ior insignit. et aptū efficit discipline cur⁹ inicituz est. **Q**ui sine timore est. nō poterit iustificari.

De irreuerentia. **Capitulum VI.**
Irreuerentie deniqz viciū est humilitati seruo vitādū. cū scriptū sit. **C**ui honorem honorē. et honore iuicē p̄ueniētes. **A**tendit irreuerentia respectu p̄sonarū. loci sacri et tempis. officij diuini et rerū eidem officio specialiter ordinatarum.
De reuerentia p̄latis aut alijs fratribus. etatis aut p̄ozitatis aut diuturnitatis in ordine gr̄a. vel ob sacri ordinis gradū v̄l p̄ vite merito exhibenda. sanctorz dicta patrū. et vera humilitas q̄ nō solū p̄latis et senioribus. verū etiam equalibus et inferioribus se spontanea subijcet voluntate. pleni⁹ docet. et e⁹ oppositū deestant. **N**ō senioribus t̄m̄. imo et omnibus honorē. **P**er⁹ ap̄lus sentiebat exhibendū. **D**eferre hūiliter socijs honores et charitatis. ē fraterne fomentū. p̄sciētie bonē. illustrisqz animi euidēs argumentū vix

nisi socio deferas. cū ip̄o p̄ficiēs. **E**st p̄cipue cōuentui et superioribus deferendū. **C**ōuentus q̄dez venerabilis. imo terribilis ut castrorū acies christi ordinata. **D**e sup̄iore sapiens ait. **I**n medio fratrum rector eorum in honore. **I**stis quāto maior est reuerentia exhibenda. tanto etiam maioris offense arguitur irreuerentia circa ip̄os. **S**ane cōmittēdo et obmittēdo irreuerentie ad ip̄os nota p̄trahitur. **C**ōmittēdo si corā eis in ordinatū quippiā deliberate attemptetur. **U**nde nō decet coram cōuentu in claustro vel alibi residente sine debita maturitate et honestate. quātū ad membrorū et habit⁹ dispositionē trāsire. vel eidē transeūti occurrere. si ab eo valeat comode declinare. aut tumultū facere corā eo. **M**agnus vtiqz reuerentie cultus cōuentuali p̄gregationi debetur. quē qui musitatiōibus seu cachinis alia ve clamoris vel dissolutionis lascinia soluere nō veretur. aut attrita fronte superbus. q̄ artari silentio dedignat. aut honestatis. aut religionis ignar⁹ liquo cōpbat.

Quod autē sup̄iore p̄sente agit min⁹ religiose vel dicif. id sibi turpius. p̄ter hoc q̄ mala in e⁹ p̄sentia cōmittere nō veret. ip̄m irreuerenti et inhonore cōuincit. magis autem si eū scierit p̄ alicui⁹ insolentiaz facti vel importunitatē v̄bi. temerario ausu molester. **I**mmo d̄ necessarijs docet beatus **B**enedictus. q̄ si qua req̄renda sunt a maiore. cū omni subiectione et humilitate reuerentie requirant. **C**ū ip̄o autē plato cōtendere nephas est. et execranda in subdito irreuerentie turpitudine. **D**eniqz tā circa platos q̄ circa alios seniores cauendū ne in attractatione. locutione. officioz recōmendatiōe ac similibus. aliq̄ ad eos vel signū vilificatiōis appareat. **N**ūqz iunior frater ad seniores fratres caput. aures. vel faciē quasi applaudendo. vel ob alias quālibet causas nisi necessariā manū apponat. vel aliter cum eo facto vel v̄bo min⁹ reuerentē iocet. **Q**ū seniores sibi p̄sentes alloquit. et si forte aliquū eoz nomē p̄riū. ip̄is quidē ex reuerentia sup̄primēdū necessario nomiat. sp̄ t̄m̄ p̄gnomē subiceat. nisi p̄ter astates equocuz specifice cogat. **S**eniorz auribus nomē eius p̄riū l̄ cognomē. nisi ex eā iunior irreuerentē iculcat. **U**ex licet iūilitatē notā nomē p̄riū exp̄mi. ex amore v̄l reuerentia sup̄primi scriptura inuicē nouerim⁹. sine vicio t̄m̄ palā

senioribus ipsis exprimitur. quando irreuerentia notam. mos modus et congruentia redimunt. Sepe quod erat incongruum. necessitas gratia vel consuetudo uertit. Sapit et uicium. si ad te uerbo vel nutibus superiorem accersis. ad quem est tibi facilis aut liber accessus. Non est enim ad eum cui reuerentia debeas tu accedis. quod ipsum ad te accedere facis. Nullus etiam frater est puro nomine appellandus. sed proprio nomine apponendum est. si religiose pronuntiatio insignis. Sed nec solo cognome. vel nomine patrie. puta lūbardus vel gallicus. fratres est aliquid nuncupandum. Ad hec humilia et laboriosa officia recomendare coequilibri et iunioribus maxime uenit. Quod autem suum quicquid officium subdiacono accollitus accollito. in officio specialiter diuino locum habet. ubi personarum non quidem accipio uiciosa. sed ordinata discretio. iuxta cuiuslibet statum et ordinem est habenda. ne ordinum (sancti patrum auctoritate) distinctio confundatur. propter hoc et si cantoribus officium ad fratres nouicios nullo modo pertineat. si tamen ad hoc superiorior cogantur. caute uideant quod lectioes respiciant et antiphonas distribuunt ordinem gradibus obferant. Primas antiphonas maioribus. plato uel hebdomadario. uel seniori alicui sacerdoti. uel quoniam mos habet minoribus in uespis nocturno et laudibus offerentes. deinde post unum uel duos si oportuerit fratres gradus eiusdem ad alios ordinate secundum gradus ordinum percurrunt. Nec facile diuersorum ordinibus graduum fratres combinent. aut minora officia in maiori ordine constituta imponant. Prius quam ordinatos alios preferendos. iuxta decernunt. Si per ordinatio uariis deferunt. ordini tamen semper deferre non obmittant. Quod ordinum confusione in choro religionem putet. cum id magis abusione irreuerentia obnoxium esse potest. Oia inquit apostolus honeste et ordinate fiat in uobis. Et in Paralip. demistris domini dei. quod stabant secundum ordinem suum in ministerio. Si quis sediliu chori dicitur per ordinem sine alio personarum delectu in humilissimo estimat obferendum. penset si a carpentariis constructus lignorum ordo in sedibus. sit ordinem preferendus ecclesiastico. In personis seruandum in ecclesia ecclesie ordinem. decreuit auctoritas. castas et honestas. Omittendo notam irreuerentia quod incurrit. quoniam senioribus et maxime platis honorem uel obsequium debi-

tum. aut in obsequio ipso negligit reuerentiam exhibere. aliquid de hoc potest expressioe patebunt. Honori quod detrabit si eis humiliter non assurgit. uel eis astantibus ipse sedet. si deficientibus in choro uel alibi sedibus. locum eis non offert. si eis in choro. in mensa. in sedendo. eundo. et huiusmodi. si comode potest non cedit. Obsequio detrabit si hec eorum personis quoniam palam egent non exhibet. Si eis in aliquo humili uel laborioso officio in sua presentia occupatis se ad id faciendum uel coadiuuandum non exhibet si quod ad se ex officio pertinet eis ad faciendum dimittit. Expedit itaque ut iuniores fratres senioribus fratribus humiliter deferentes eos in his quae pure sunt oneris non honoris agenda. siue ad officium diuinum pertineant siue ad alia humilitatis officia studeant peruenire. Ad prouidendum de lumine ac libris in choro et extra. ad officium beate virginis quantum ad inuitatorium. et lectiones cum plane dicuntur. officium quod mortuorum quantum ad primas lectiones. nec non ad horarum uersiculos. ubi ad hec dicenda presens non fuerit specialiter aliquid assignatus. ad offerendum aquam per manus ablutionis. ad leuandum mensas finitis gratiis. et ad ministrandum celebrantibus et altari. quotiens necessarium fuerit ex officio suo. siue in minoribus. siue in sacris fuerint ordinibus constituti. solliciti sint et prompti. nec ista aut silia senioribus facienda derelinquant. Erubescat diaconus uel subdiaconus uacans et obtinens officium quod apte potest dimittere uel differre. sacerdote ad missam uice diaconi uel diacono per subdiacono ministrante. Nec magnus est. si hebdomadas casu pertinet. et grauiora passim continuant officia. Debet cuiuslibet ordinis gradus suus. nec degradatoribus est agenda. nisi forte aliud congrua interdum causa deposcat. In obsequiis eorum maxime qui uice christi nostrarum sunt animarum custodes. non est reuerentia obmittenda per capucium abstracti onem. dum eis ministramus aut loquimur. que per humile corporis inclinationem. per loco et tempore. uel alias per humile obsequendi modum ostendit. Superbus autem ut ait Prosper. non obseruat in obsequiis reuerentiam. Stolidus quibusdam decretum est nulli deferre. discretionem personarum et graduum non curare. curantibus nunc adulationis. nunc acceptiois personarum crimine impigere

In publico non valemus? et tunc aut perius a disciplina deficientes in rebus scandalum facimus? aut inepte id quod in nobis non est, simulare conantes in irrisione excitamus?

De disciplina in speciali. Ca. VIII

Alm de disciplina in speciali in fratribus et extraneos suada videndum. In fratribus primo de disciplina circa spiritualia quodam deinde circa corporalia. Circa spiritualia primo quantum ad amorem mali et quantum ad positionem boni. Quo ad amorem mali erit primo de disciplina circa confessiones privatam. deinde circa publicam attendendum. Et cum disciplina per Hugo, ut dicitur est, bona et honesta pueris describat, in dicens de ea ad bonitatem sibi et honestatem, consideratio est oculi dirigenda. De disciplina circa confessiones privatam.

Capitulum IX

Quidam offensus sine quibus beati vita non ducit facienda erit confessio, de peccatis privata et publica, et nihilominus quibus peccata. Attendendum de confessione peccata, quibus quibus ubi fieri debeat, et quod sit circa ea novis fratribus disciplina suada. De beati superioris quod si ipse ordinaverit instructori suo et non aliter, nisi in eius absentia et tamen quibus superioris instructor de superioris assensu eis duxerit assignandum, tribus vicibus in quibus hebdomada, vel pluries semper quod necesse habuerit, indicio sibi ipse et loco per sacri reverentia cum diligenter fieri. Aliis eis placeat vicaria in confessione confessionis mutatio, ut nunciamus fiteatur nunc alteri, quod potest si quod id cogat necessitas, notabilia deinde ad principalem referantur confessionem.

Et tamen devotio eadem plures potest fieri. Alii non est scire ordinate seu pure varios quere confessiones, sit tamen salubriter ut cui de peccatis per teris se generaliter quod est confessus, de quidam etiam fiteatur eidem, vel nouo si beuerit curatori suorum denuo vulneque perfecte aperiat corruptelam. Disciplina circa confessiones discretio puritas et reverentia probat. Habeat discretio cautela, ut ante ad confessionem accedat, diligenter super consideratio consideratio probata offensas suas speciales, deinde alias seriatim et brevit sine culpa et rebos replicatio inutili confessionem confessionem suam sub prima et ultima culpa notatio includat. Alii tamen devotio interdum vel scire replicatio indulget. Sit et pura confessio ut fiteatur simpliciter et devote sine excusatione, sine accusatio, sine notatio alteri. De quibus sciamus habuerit remordet, Acc

Specialia passim sub generalitate praesentantur.

Reptatones suas et cogitationes malas nulla ratione occultet, non prenent modica, ne paulatim defluat ad maiora. In domo quam sub intras radii solis illuminat, quantum cumque licet fuerit primidara, a homini nihilominus diligenter inveniunt apparent, sic et cor radiis gratie illustratum etiam minima videt, ac vicioz laqueos subtili examinatone discernit. Quanto quis fuerit mente purgator, tanto se sordidior videbit, et maiores casus humilitatis inueniet. Deponede tamen sunt scrupulositates quodam supflue quod sciam in erroris confusionem inducunt. Reverentiam non solum interiori veretiam exteriori decet confitentem habere, ut suo deferens confessori se illi sine in elevatione capitis sine in alia corporis dispositione si comode vitare poterit non coequet, sed flexis genibus dum confitetur, nudato ac dimisso capite sit humilitate coram eo.

De disciplina circa confessiones publicas. X

Offense publice publice ut dicitur est confessio requiritur. Circa quam attendendum est eis ubi de quibus et quibus fieri debeat. Confessione homini facere dicitur aut coram superiore in caplo, confessionis si adee liceat, et sit mori, aut coram instructore suo, quod tenet eis ca, separari aut alibi peccate coram alio quibus si peccate offenderit coram eis. An oia si peccate sit se scio l'ibo aliquem l'leuit' offedisse an commestione l'fonu eu humilitate studeat satisfactio placare et i petitoe veie pueire, ne al' pueniens d' maib' eoz humilitat' mercedē subripiat. In caplo confessionis stati p'piciosa recome datio facit se d' manifestioribus maioribus offensis accuset. Deinde ipm caplm i s' exitu ri, et ad locu sibi determinatu ad quoniam non sit seculari accessu ituri. Post tamen iam apud multos pinde abnuat freres novos in caplo satisfactio re, confessionis, p' eoz offensu s' ibidē p'clama seu p'moneit instructor. In scdo, ca, vicz instructoris, quod d' eis tenere duab' vicibus l'pluribus si superior videbit i quibus septimana super dicitur si i p'rio ca, non fuerit satisfactum. Alio quibus super notabilibus et ap' iuxta eiusdem instructoris monitioes, offensu et negligetis se accusent.

Qui super his d' quibus sibi expedire videbit eos caritative corripiens, put cuiusque moribus videbit expedire, salutaribus d' instruere documetis, considerans diligenter utrum deum grant exatio, si sint ad orone vigiles et ad diuinu officiu solliciti, si ad iniuncta faciles et devoti, si ad correctionem et obprobria patientes, ut sic de

Et nō in multo oōdo sed ī puritate cordis
z cōpunctione lachrymarum nos exaudiri scia-
mus. Et iō brevis debz esse z pura oōdo.
nisi forte ex affectu inspiratiōis diuine gra-
tie. prendat. Quāto vero timore feruore
z reuerētia sit dño supplicandū insinuat
z docuit nunq̄ sine gemitu esse orandum.

Oportunitas loci z tēp̄is. q̄tis motuum
internoz. dispositē affectōis z oōij ad oran-
dū nō trāseat ociosa. Qui oportunitatē
deserit. oportunitas eū fugit. **Isidorus.**
Oratio p̄uat̄ locis oportun̄ fundit̄. cum
deo tm̄ teste depromit̄. Proderit q̄ aliqui
ad obrinendā cōpunctionē. si ita semoti fue-
rint. ut puras man̄ ad celū leuādo. etiā su-
am interdū audiāt vocē. **Nonunq̄** etiaz
ad subleuādā intētiōnē in celū suspiciāt. ut
corpus parit̄ z anim̄ tendat̄ ad dñm. z ibi
sit cor ubi est thesaur̄ suus dñs iesus chri-
stus. **Alterū** mane z vespe tēps est oōnis
oportunū. qd̄ penit̄ peculiari vacuū oōone
si vacat culpabilē p̄terit̄. Maxime aut̄ cū
p̄fundū nocturn̄ sopor indicit̄ silentiū. tūc
plane liberior erit puriorq̄ oōdo. nullo tunc
turbata clamore. nulla aspicient̄ laude tē-
prata. Sic mēt̄is trāquillitas z qdā spon-
tanea q̄nq̄ animi p̄mptitudo. imo inspira-
tio q̄ se offert. oōijq̄ libertas. nō innoxie
negligunt̄. q̄ etiā si deserint labore sunt qdaz
ac studio cōparanda. psalmoz. hymnoz.
sc̄tārū meditationū. z genuflexiōis instan-
tia. deuotiōis est spūs excitandus. Qcū
si desit sicut ad cibū corp̄is. ita q̄z ad reflecti-
onē anī est vendicandū. Sicut em̄ car-
nalibz cibis aliis hō exterior. sic deuot̄ oōo/
nibz homo interior pascit̄ z nutrit̄. Por-
ro deuot̄ quisq̄ vit̄ oportunitate fraudat̄.

Deū quē ex anio q̄rit ubiq̄ inuocās inue-
nit. ignauus z tepid̄ nec in ip̄o valet orato-
rio orādī affectū inuenire. **Plorat** in cui-
uio magdalena. nec etiā p̄ntia eaz impedit
cōiuuārū. In ip̄o aut̄ tēplo desipit ip̄e pha-
riseus. Est aut̄ frequēter orādū. qz oōdo ē ho-
stis flagellū. petōris subsidiū. p̄xiimi solaciū
um. dei sacrificiū. Frequēs oōdo viciōzū
impugnationē extinguit. in oōone dat̄ vo-
lūtas bona. **Oōo** grād̄is est munitio aīe.

Quāobrem post horas canonicas anq̄z
oratoriū creāt. aliqd̄ laudis v̄l oōonis gra-
tuitū deo munusculū offerat̄. quē frequen-
ter p̄ negligentīā in officij debiti exhibitōe
offenderūt. Assuescat huic p̄suetudini sc̄tē

frequēter insistere z p̄stantē. motusq̄ animi
refugos discat̄ deo v̄l paululū applicare.

De diuino officio addiscendo

Capitulū XII.

Lectionibz q̄z diuinis est aīa nutri-
enda. idcirco illis q̄ p̄mo circa diuī-
nū officij addiscēdū. put̄ infra dice-
tur extiterint diligent̄ p̄ instructiōnē imbu-
endi. sc̄ptura ē aliq̄ ex sacra pagina ad mo-
rū informatiōnē cōueniēs. puidenda poti⁹
sp̄ialis cōsolatiōis hūde q̄z studij gr̄a. Ho-
uorū studiū frat̄rū in oōonis instātia ī diuī-
ni exercitio officij z frat̄rū obsequijs maxi-
me debet esse. In lectiōe itaq̄ si qua sibi
p̄mitti p̄tulerit nō magis q̄rant scientiā q̄z
saporē. **Hauriēdus** ē sepe de lectiōis se-
rie affect⁹ z formāda inde oōdo q̄ lectiōnē a-
liq̄ interrūpat. h̄ modo diuīa lecta lectio
p̄fert intelligētiā salutarē. Et scia que p̄ vir-
tute despiciat̄. p̄ virtutē postmodū meli⁹ in-
uenit̄. **Certis** aut̄ horis certe lectiōi va-
cādū est. **Fortuita** lectio z q̄si casu repra-
nō edificat sed reddit instabilē aīam. **Le-
pris** est ingenijs imozādū. z assuesciēd⁹ est
anim⁹. **Fastidient̄** ē stomachi multa de-
gustare. **De q̄ridiana** lectiōe aliqd̄ q̄ridie
in ventre mēorie dimittendū est. qd̄ fidelit̄
digerat̄. z rursum reuocatū crebri⁹ rumi-
netur. qd̄ p̄posito pueniat. qd̄ intētiōi p̄fici-
at. qd̄ detineat animū vt̄ aliena cogitare nō
libeat.

Capitulū XIII.

Restat de officio. put̄ ē in addiscēdo.
deinde. put̄ est in exequēdo videre.
Addiscēdū est diuīnū officij maxie in p̄n-
cipio diligent̄. Et licz de totali officio z or-
dinis ei⁹ vsu seu forma noticiā h̄re oportet/
at. Sūt tm̄ qdā cōia. s̄. officij br̄e marie p̄gi-
nis z mortuoz. cōe d̄ sc̄tis cū psalmis. hym-
nis. z ceteris oibz ad illud spectantibz. lectiōibz
tm̄ except̄. p̄ma. cōpletoriū z p̄ciosā. capla
z p̄ces. z suffragia horaz ferialiū. absolutio-
nes z b̄ndictiōes q̄ ī maturinis dicūt̄. hym-
ni. ferie. laudūq̄ psalmi. z c̄tica. b̄ndictō q̄z
mēse cū gratijs. necnō z psalmi p̄me d̄nica-
lis. oēs etiā psalmi a cētesimonono vsq̄ ad
vltimū. nisi totū (qd̄ magis expedit) discat̄
psalteriū. sūt cordeten⁹ addiscēda. z mēt̄i p̄
exercitiū arti⁹ impmēda. In sabbat̄ q̄z et
p̄cipuarū solennitatū vigilijs puidendū ē.
diuinum officij. tā in l̄ra q̄z in nota. Quo-
tiens aut̄ extra choz cārat̄. p̄pter honestatē.

Speculum discipline

z ne orantibus vel studentibus fratribus impedi-
mentum prestetur. vocē in cantu deprimi de-
cet. z post refectionē precipue. in verbis mo-
destiaz cōgruit obseruare. Ante sumptū
cibū. vt ait **Hugo**. magis bilares esse pue-
nit. ne ipa nra abstinētia grauis et molesta
videat. post vero magis modestos z tacitos
ne p gule vicium crapula nos inflasse vide-
atur.

De disciplina officij in choro.

Capitulū XV.

AD disciplinā in diuino officio cuius in
ecclesia dicitur obseruandā. reuerentia
special. diligētia quoque z honestas.
precipue requirunt. Reuerentia tā interior
quā exterior est hūda. Interior vt cū timo-
re z hūilitate. tanquā deo visibilitē pntē psal-
lamus. De hā ait beatus **Benedictus**. vbiq;
inquit credim⁹ diuinā esse pntiaz. maxime
hic sine dubitatione aliq̄ credim⁹ cū ad diu-
nū opus assistim⁹. Ideo semp memores si-
mus quōd ait ppheta. **Seruite dño in timo-
re.** Considerem⁹ quālit oporteat nos in cō-
spectu diuinitatis z angeloz eius assistere. z
sic stem⁹ ad psallēdū. vt mens nra pcorde
voci nre Reuerentia exterior in hā attendi-
tur vt deuote inclinē. z quā standum fuerit
stetur. fiat etiā pstratio quā fuerit faciēda.
de quoz disciplina infra tāget. Est et re-
uerentia vt i officio ad ea quā more agēte sin-
gulariter vn⁹ dicit. puta collectas. h̄culos
z alia queq; h̄mōi. caput nudet. nepe quā ab
vno dūtaxat in ecclesia more dicunt. nuda-
to capite etiā h̄nt dici extra chorū. **Orādus**
p̄m aplm capite nō velato. saltē vbi solenni
aliq̄d distinctiōe pferit. **Audi** quoque reuerē-
tia capitis vel verticis deuota quāda in officio
veneramur. verū irreuerēs nec solēnia nec
alia deuota discernit. **Diligētia** in offi-
cio pbat strēnuitas quedā. prudēsq; sollici-
tudo h̄ns circa necessaria puidētia. z cōtra
inertiam fugat torporis. dormitatioēs quā pi-
gritudo nutrit nō patit. Et quippe intēta sup-
plicatio dormire cor mūdū vetat. **Dor-
mitatio** in officio tūc maxime imputatur. z
omissi dicit restitutiōe officij redimēda. quā
manū in sinu tenēdo. vlt segniter appodian-
do. ei occasione quā pstat. aut subrepentē vi-
riliter nō repellit. **Prouidentia** respectu
rerū puidēdaz z dicēdaz attendit. vt vi-
delicet libri z alia necessaria ad officij ppa-

rent tpe oportuno. legēda quoque z cantāda
studiose ante p̄uisa quā z quō sint dicēda di-
cant. **Debit⁹** legēdi z cantandī mod⁹ est.
vt nec nimium festinet. nec nimia fiat aut in-
equalis p̄ractio. sed cū pausantibus statim
pauset. vt vox vni⁹ vit inter alios discerni
possit. **Laurela** deniq; ē necessaria vt eo-
rū que diuinū officij impediūt occasiones
vitent. **Ex** p̄ter dū officij quā dicit nō de-
bet studere aut p libros respicere. aut ali-
cui s̄uitari possit occupatiōi vacare. siue in
lampadibus p̄paradis. siue in quibusdā alijs.
que vsq; post officij cōmode differri pnt.

Indignū quoque in diuino officio venan-
dis vermiculis z mactādīs intēdere. quibus
palas in oratorio digitos aut ligna fedare.
frons inuerecūda nō metuit. **Honestas**
in choro in exteriori actu grauitate. in cor-
poris decenti z vniformi dispositiōe accipi
potest. **Sane** in p̄lo graui laudat deus.
Gravitas autē inquietudinē. dissolutionē
z tumultū excludit. **In**q̄tudo in motu
membroz cōsistit. siue capitis in circūagen-
do. siue oculoꝝ in circūspiciēdo p chorū vlt
alibi. ad libzū potius et p psalmis v̄sitate
tenēdis. vel ad terrā p vagis arcendis re-
spectibus mentis nō mediocriter vagationez
causantibus v̄gendū. siue manū in frican-
do vel voluēdo libroꝝ folia curiose. vel ali-
ud supflue faciēdo. siue pedū in discurren-
do. vt si quā oratoriuꝝ frequēter eat. aut p
chorū friuolis occasionibus inuētis discū-
rat. **Tunc** etiā vitia sunt aliquoties dif-
ferenda. p̄pter vitatiōē discursus. **Disso-
lutio** vero in sbis aut risu quibus i choro va-
nissimū est dissolui verū z in cantu p̄sidera-
ri p̄t. vt si quā punctos in nota nūc diminu-
ens. nunc p suo libitu addens muliebriter
frangat. aut in falsētū extollat. quōd est cunctis
z maxime nouis fratribus oīno imprinens.
Quāq; in choro alti⁹ ceteris cantēt. s̄ cōmu-
nē psallentiū vocē teneāt. **Ridiculi** etiā
si altiori ceteris voce quā cantās. post dicit
onē vel sillabā ab illa vocis altitudine reci-
dens. vel eā p interpolatiōes resumens. nō
p̄tinuet quōd incepit. **Tumult⁹** in choro p
vocis susurrū. p importunitatē spuēdi seu
excreandi. seu p impetuofas eleuationē vel
depositionē sediliū fieri solet. **Q̄turpe**
sit in choro susurrum palam est. nescit ra-
men indisciplinatus z leuis lubricā linguā
a sibilis vel musitationibus cobibere. **U**

tanda q̄z est in p̄uentu ozo sibilosa. **Ine-**
 pra ozo q̄ vna plures z sepe deterior impe-
 dit meliores. Est etiā caute vitanduz. ne
 dū singularit̄ aliq̄ dicunt̄ in choro. vt colle-
 cte. capla zc. notabilis spuēdo vel excreādo
 sonit̄ fiat. vsq̄ dū capla ip̄a. collecte vl̄ lecti-
 onis period̄ cōpleat̄. Circa h̄c dū p̄dica-
 tur aut legit̄. silis est oportunitas obfuan-
 da. Sedilia debēt vero nō passim cū pe-
 de sed cū manu eleuari et caute deponi. ne
 aliq̄s ex h̄ sonit̄ in domo dei audiat̄. Cō-
 grue t̄n lectionē vl̄ epl̄am incepturus expe-
 ctat̄. q̄usq̄ p̄sidentibz fratribz sediliuz siq̄s
 fuerit cumultus q̄ueuerit̄. Ad hec honesti
 fr̄es in corpis dispositiōe decent et vnifor-
 miter sint in choro. Decent q̄ sine vāga
 dispositione vel turpi. Vaga vt q̄n choruuz
 ingressi vel intrāte vel astante p̄uentu. nunc
 segniter residēt. nūc stātes quidē hac z illac
 membror̄ vt languētū incōgrua q̄dā exa-
 gitatione se girāt. nunc statue instar stallo
 affixe. t̄m e regione dispositi. velut sui obli-
 ti. nec ad altare demissis vt decet luminibz
 ante inceptū officiū oraturi se vertūt vl̄ ali-
 as irreligiose disponūt. sed nudato etiā ali-
 q̄ capite circūquaq̄ vt ceru? in saltu. vl̄ ru-
 ralis in teatro. girovagādo respectibz o-
 culos in aduenientū vl̄ coactantiū vult? in-
 figunt. suosq̄ indisciplinato intuitu quā ipi
 negligūt collateralū etiā ozonē impediūt.
Turpis erit si sint ibi molliē aut remisse
 se in stallis suis. brachijs tibijq̄s resolutis.
 norabiliter incuruādo. aut in partē vnā peni-
 tus vt p̄nt. presso in alterā corpe accuban-
 do. vt lecti molliciē q̄rere videant̄ aut dū ad
 altare versi sup lignū qd̄ stallū diuidit se icli-
 nent extensione scapularū. vel capic̄ anteri-
 oris stali spaciū prendēdo. aut dū sedēt pe-
 tro stantē sociū prendēdo. aut dū sedēt pe-
 des suos vsq̄ ad scabellū forme p̄tiguuz li-
 centius extendēdo. Notabilis tibiāz ex-
 tensio vel dilatio. dū sedēt min? honesta
 est. **Indecēs** ergo q̄ vaga z turpis est di-
 spositiō. imo difformitas. vtrobiz sz maxi-
 me in dei officio cōuētū assistente vitanda.
Honestos p̄ oia erigit mores. p̄uētualis
 honestas. **Vniformitas** ē in p̄stratione
 z inclinatioe specialit̄. q̄s in alijs generali-
 ter obfuanāda. **In p̄stratiōe**. vt nō alijs
 sube? formā chori z ali? sup sedile. sed oīs
 supra dictā formā vniformit̄ se p̄ternāt. et
 operto capite silent̄ orēt. ne impediāt circū-

stantes manu ad genas accubitādo nunq̄
 applicata. aut brachijs extra eandē formāz
 extens̄. sed sup ip̄am honeste z humilit̄ di-
 spositis. **In inclinatioe**. vt vniformiter
 apud oīs sit tempestiua. deuota. suffici-
 ens z honesta. **Tempestiua** quidē. vt in-
 clinatur? surgendo z eleuādo sedile. temp?
 vel paululū inclinationis p̄ueniat. vt ver-
 bi causa. q̄n post psalmū fuerit inclinandū.
 versus vltimi fine iā accedente surgat. q̄te-
 nus deinde libere inclinē. vl̄ certe inclina-
 tiōe sedis apratio subsequat̄. **In incli-**
 natione vero debet deuotio apparere. vt si
 at humiliter z pfunde. Nō est deuoti sed pi-
 gri. rigido stante corpe tenui motu corpo-
 ris inclinare. **Est** em̄ corpus dep̄ssis ali-
 quātulū renibz ne capiti coequent̄ adeo di-
 mittendū vt ip̄m fere sup genua brachijs
 interposit̄ reclinet̄. Alioquin inclina si no-
 sti facilius. tamē humiliter z pfunde. **Ex-**
 tra choruū tamē z aliq̄ forte in choro ad of-
 ficiū plane dictuz minor sufficere possit
 inclinatiois pfunditas. **Sunt** q̄ culpa-
 bili admodū remissione traducti. hunc re-
 uerentie cultū dño subtrahētes euacuant.
 dū aut resident prozsus vsq̄ post factā me-
 moriā trinitat̄. aut tunc etiā surgūt z sedi-
 li eleuando intendūt q̄n fuerat inclinādū.
 aut ex negligētie vicio nō inclināt. **Quā-**
 ti tamē sit hec noza detrimētī. beata dei ge-
 nitrix seniori cuidā in choro psallentiū fra-
 trū indicasse refer̄. que inclinātibz ad san-
 cte memoriā trinitatis suū ip̄a filiū singu-
 lis offerebat. quendā vero mime inclinā-
 tem. verso ab eo vultu velut indignuz hac
 gratia p̄rāsibat. **Sufficiēs** seu etiā p̄fe-
 cta debet esse inclinatio. vt ab ea citi? debi-
 to nō surgatur. honor quidē patri z filio et
 spūs sancto. sine differētia exhibendus est.
Honestas quidē in corpis manuū z ha-
 bitus decenti dispositiōe cōsistit. **Quan-**
 tū ad habitū maxime vt capucio caueatur.
 ne operta fronte sup oculos defluat incli-
 nant̄. **Proderit** ad vniformitatē suādā
 cōmuni de officio noticiāz habere. **Pul-**
 chra valde vniformitas in p̄uentu vbi de-
 bent z mores z animi p̄uenire. **Ananimes**
 vniformitas in cōuentu decet. que in mori-
 bus plurium vnitiua vniformes ordinat̄ z
 decorat.

De disciplina officij extra chororum.

Capitulū XVI.

ec

Speculum discipline

Quando extra chorū officii dixerint diligentia nihilominus et honestatem predictam debet in quibus poterunt studiose seruare. ut dimissis omnibus quibus in manibus fuerint. stantes cum reuerentia intra traditionem ecclesiasticam discipline. prout ad lectiones in matutinis. vel quando alias creatori suo debitas cum deuotione laudes exoluent. flectentes genua. vel inclinantes pro tempore cum timore dei. Si quoniam eos ad sedendum debilitas euidentis vel nimia lassitudo compellat. saltem ad inceptioem officii. ad inuicatorium. hymnos et orationes dominicam. et a capitulo in ante surgere non omittant. Si etiam in lecto egritudinis decubant. reuerentiam nihilominus aliquam faciunt. put possunt.

Sancus Hieronymus (qui tanta legitur lassitudine fatigatus. ut etiam in stratu suo iacens. funiculo trabe suspensus manibus apprehensus. supinus erigeretur. ut scilicet officium monasterii put poterat exhiberet. dum exhaustus viribus senex nec senectuti parceret. nec debilitati blanditus) desidem signis inferiorum. quibus corporis vires utcumque sufficiunt irreuerentiam. imo dignam derisionem desideria arguit et confundit. Alius pro lentarum tedio febrili. completorium in lecto exoluere assuetus. fertur pro angelum reprehensus audisse. Completorium sub cocco. nec fructus nec utilitas. Sane in officio dei curanda vbiq; magnopere reuerentia et honestas. cum vbiq; sit eadem eius cui tunc loquimur et astamus deitatis et maiestatis. Tanto enim amplius reuerentia et diligentia studium diuino debet officio. quanto id deo immediatius exhibetur.

Cura officii diligens maxima statim integritas. neglectus officii maxima vite corruptio. maxima religionis deformitas. Hec imo dei se estimet seruum. si dei potissimum negligat seruitutem. que appropriato vocabulo dei seruitium nuncupatur. Debent dicere officium distincte. continue. integre et ordinate.

Distincte ne verbum masticando. vel exiliter proferendo. vel nimium festinando. dicenda confundant. Continue. ut interruptiones in eo non fiant. aut interloquendo. nisi necessitate cogente. Et hoc psalmo vel oratione vel quocumque alio. quod tunc fuerit in dicendo completis. nisi psalmum vel orationes que interrupti contingit. continuo a capite resumpturi. aut inter psalmum et psalmum moram notabilem faciendo. Parisius ut fertur cum qui-

dam theologus vniuersitate hore canonice inceptisset officium. supueniente episcopo ad loquendum cum eo. caput sine locutione inclinans. horam inceptam episcopo expectante finivit. quam deinde dilationem colloquii ne moleste ferret admonuit. causas subinferens. quod maiori domino loquebatur. Quidam propter interruptiones in officio factas. grauissimo afflictus purgatorio memoratur. Integre dicant. ut de dicendis nihil omittant. Proinde si plures fuerint qui officium dicant simul. et vnus vel duo iuxta laudabilem consuetudinem psalmos. antiphonas. hymnos et responsoria ad vitandam confusionem voce pronuntiant altiori. Non putent sibi sufficere quod ab alijs dicunt. sed omnia que ad suam pertinent partem. ac si essent in choro. sub silentio integre dicant. cum officium extra eandem quam intra integritatem requiratur. Ordinate denique officium in substantia tempore et modo omnibus exequi studeant. Postpositioes. impletiones. variatioes facile non admittant.

Honeste tamen preciosa vel aliud extraordinarie aliquando dicunt. dum tamen idipsum suo tempore minime negligant. Quis autem sine grandi scientie scrupulo proprium officium ordinem. sibiq; religionis sanctione impositum pro alienis quibuslibet pretermittat. aut qualibet variatione deformet. Quis nisi vanissimus et imprudens pro certis dubia. pro autenticis vana. pro necessarijs curiosa inducat. Sint igitur sanctorum officii conditorum deuota et stabilis ordinatione contenti. nihil eorum vel communi ordinis institutioni preponant qualibet seruum et deuotum. nec desipientium more stultorum. grecorum glasses emulent.

Non nisi insipienti sua placent. Omnis stulticia laborat fastidio sui. Tempus quoque congruum seruent. nec facile preter necessitatem diurnas horas. siue primas siue completorium saltem canonicum. siue alias in nocturnas conuertant. Fuerunt quibusdam obtrita traditionum defenderent. ordinationem ecclesiasticam officii confusionem temporis irritam facientes. Quoniam fuerint duo vel plures. quasi chororum sibi constituant. et psalmos atque hymnos accipiant alternatim. ut est consuetudinis conuentuum.

Congruus ordo est in omnibus vbiq; prouide disciplinato seruandus. Ordinarum animum ordinis decor et condelectat. Inordinati est animi etiam

In exterioribus ordinem non curare. et ta-
men ordinationis exterioris religio. atten-
tionem excitat et affectum.

**De altaris ministerio curando.
Capitulum XVII.**

Altaris ministerium ob reuerentiã
corporalis presentie saluatoris. mun-
dicie. reuerentie. diligentie. honesta-
tis et circumspectionis studium speciale re-
quirit. **D**undamini ait propheta. q̄ fer-
tis vasa domini. **N**aud dubius hoc de mi-
nistris altaris conuenienter intelligi. qui-
bus spiritualis et corporalis mundicia est
habenda **S**piritualis. vt nullus de pec-
cato conscientia habens lesam. vel somno
pollutus nocturno. ad tangendum sacra
vasa. vel ad ministrandum anteq̄ fuerit cõ-
fessus accedat. **N**ec debet celebraturus
confessionem priuatam. que ante celebrati-
onem de quotidianis offensis fieri cõsue-
uit vsq̄ ad altare deferre. **C**orporalem
quoq̄ mundiciã **M**oyse sancto attestan-
te diligit deus. **C**orporalem omnino mũ-
diciã requirit corporalis presentia salua-
toris. **I**dem ministri altaris non solũ an-
teq̄ se ad ministrandum induãt. verum eti-
am postq̄ fuerint omnino parati. expedi-
tis cõmunibus ad calicis ministerium ac-
cessuri. suas iterum lauent manus.

Hoc enim semper debent cauere cautis-
sime ne cõmunibus manibus. aut cum ma-
nicis suis. vel post immediatum eorum cõ-
tactum. calicem aut qui ad ipsum pertinet
pannos vel corporalia tangant. sed si line-
am tunicam quam rosetum vocant. vel
supellicium cum strictis manibus. vel ap-
tũ aliud non habuerint indumentũ. ca-
licem preparãdum et in fine missæ plican-
dum. sacerdoti relinquunt. **R**euerentiã
debent ministri altaris tam ad sacerdotes
q̄ ad ministerium. et res etiam propinque
ad ipsum ministeriũ pertinentes habere.

Circa sacerdotem vt quando secum al-
tari assistunt per aliquantulã capitis incli-
nationem. et sui elongationem ab eo. ac per
humilem debiti exhibitionem officij. reue-
rentie signum ostendant. **S**i vero sede-
rit et ipi tantũ in superpellicijs fuerint. ne-
quaq̄ iuxta ipi sedilibus. videlicet coe-

qualibus sedi eius. sed ad scabellum eius
potius. si aptus fuerit locus vel alibi sede-
ant. **V**enerentur eum decoro vt conue-
nit comitatu. et maxime quãdo se vertit ad
populum ei assint. quem vbiq̄ vt in officio.
sic et eo expleto in vestiariũ reuertentem
deducant. vt acies ordinata. ad altare de-
inde si opus fuerit reuersuri. **M**iniste-
rio reuerentiam exhibent. si modo debito
et habitu ipsi ministerio conuenienti assi-
stant et ministrent. aliter enim non sine no-
ta irreuerentie ministratur. vt si quis q̄uis
dyaconus vel sacerdos in superpellicio ad
missam ministrans corporalia super alta-
re presente sacerdote vestibus sacris indu-
to replicet aut componat. si quis non ha-
bens superpellicium cum strictis manicis
vel aliud idoneum indumentum. corpora-
lia et calicem tractare. aut panem et vinũ
in communi habitu ministrare presumat.
si quis hostiam in communi eligat loco. vñ
electam reponat. que in pixide vel in manu
sua mundissima est potius eligenda. et ele-
cta super patenam ipam vel super corpora-
lia decentius reponenda. **N**ec audiendi
sunt illi qui ad mensam domini non aliam
q̄ ad mensam corporis curant mundici-
am. super pannos qui libris ad secretarũ
vel pallarum custodiam supponuntur. cali-
cem passim vel consecrandam hostiam re-
ponentes. **S**ingularem hostie cultum
singularis decet mundicia **A**d res quo-
q̄ vt sunt corporalia panni calicis ipse ca-
licet et missale est reuerentia adhibenda. quaz
mundicie studium maxime probat.

Huius intuitu pannus omnis suspectus
aut quem color impedit ablu. a corporali-
bus arcetur et calice. in pixidibus hostia-
rum mundissimus sacculus lineus hosti-
as contineat. **I**n repositorijs calicũ sac-
cellis quoq̄ operiendis calicis mappulis
adhibet. **Q**uisquis ergo ad altaris vten-
silia sacra reuerentiam mundicie curat. cir-
ca ipsa operosius studeat.

De communibus libris si quos aliquã-
do propter officium. ineuirabili forte neces-
sitate cogente. poni super altare contingit.
omnino caueant ne corporalia vel pannos
calicis aliquo modo tangant.

Cum corporalibus vel calicis ipi map-
pula nunq̄ labia vel oculos tanga ut deuo

Speculum discipline

tionis alicuius obtentu. **C**alix cū sūma tractetur mundicia. quando de loco ad locum defertur non super librum aut vestimentum. sed alte in manu mundissima vel repositoꝝ portetur. nec extra repositoꝝ ipm. p̄ter q̄s sup altare vel in alio loco mundissimo teneatur. **D**iffale in loco reponatur honesto. z si quādo illud extra ecclesiam vel alias q̄s ad missam teneri contingat. panno aliquo mundo p̄ter suam camisiam inuoluatur. **D**eniq̄ reuerentie in ministerio. habitus decens. cura mūdicie. z in executione maturitas attestantur.

Reuerentia simul z cautela mundicie cōmunes corp̄is vestes p̄hibent ab altari.

Si plurium opponas ineptias in p̄missis. habet emulos plurimos vicium. rarissimos disciplina. **N**on a pluribus sed ab honestioribus forma sumenda est. **A**d h̄tam celebrans q̄s minister. circa officij suum magnam debent diligentia adhibere.

Sacerdos quidem circa puisionem dicendorum z agendorum in missa ne defectum faciat in dicendis. formam seu modū ordinis in celebrando postponens. auctoritate sua alium introducat. **O**blationi calicis aquam ip̄e infundat. quod a nullo alio sine ip̄ius conscientia est p̄sumendum.

Debet enim circa custodiam mundicie manuum z pannozū esse intentus. **M**anuum ut eas ad tangendū cōmunia vel carnē nudam. siue in facie siue alibi non exponat nisi eas continuo lauaturus. **P**annozū autem nunq̄ ad indumenta sacerdotalia. maxime ad infulam nares emungat. v̄l aliter ea quoq̄ modo deturpet. **M**inistris vero diligentia debet esse circa ea que necessaria sunt celebranti. z circa mundicie custodiam. ac conseruationis vasozum z pannorum p̄inentium ad altare. **M**inistroꝝ est vt p̄induti celebraturum cum diligentia p̄parent. eiusq̄ indumenta post officij p̄licent. z que ip̄i sacrum ministerium exequuti fuerint oportuna. hora tempe et loco cōgruis offerant. **N**unq̄ ad missam p̄riua tam legendi vel orandi gratia. solo vel sedibus se toraliter p̄sternāt. **N**ec latitent post cortinas. sed palam coram altari. nō tamē a latere celebrantis assistant. versus eū circa quem tunc oculus debet esse. aspectum quasi continue directuri. non tamen in fa-

ciem eius. maxime post canonis inceptio-
nez intendant. **N**ec ei p̄sertim a parte libri nimis appropient. aut cumultum aliquē faciunt circa ip̄m. **S**umma quietis tranquillitas est necessaria celebranti. **V**asa et pannos munde tractent apud eos et teneant. **S**i pannus calicis ad terram ceciderit. nullo modo anteq̄ locus fuerit iterum calici apponatur. **C**irca finem missæ calicem plicaturi. ipsum cum aqua post vinum recensiant. ne pannos inficiat adherentes. **N**unq̄ super altare vinū z aquā ad mūdationem. vel alias si vitare poterint ministrent. **S**i tamen ob incuriam sacerdot̄ oporteat. subtus ampullas que vinum et aquam continent manum ad retinendum guttas. ne sup altaris pannos cadere possint apponant. **S**up quos etiaz pannos nec ip̄e sunt reponende ampulle.

Ad huc debet qui ministrat ad missam suppellicium si habuerit conseruare. ne cū eo aliquatenus nares emungat. vel sudores a facie. vel alias v̄ndecunq̄ detergat. nec ip̄ius manicas maxime ad puluerem sup ligna. lapides vel super terrā exponat. **Q**uod tamen quia nōnunq̄ p̄ negligentiam accidit aliquozū. cauere debent ne corozalia calicem aut pannos eius cuius ip̄ius suppellicij manicas tangant. **D**e alijs indumentis quotiens ea plicant. sollicite caueant. ne vnq̄ manice terram tangant. vel vsq̄ ad ipsorum vestimentorum fimbrias descendere p̄mittant. sed siue tunice lineæ siue quecunq̄ alia indumenta plicant. manice semper longe a fimbrijs collocentur.

Debēt iterum ministri altaris p̄ter vasozum z vestium. vt dictum est. conseruationem attendere ne calicem quando reponunt stricte ligent. quia sepe p̄ hoc deterioratur nō modicum. z paulatim obzuro conuassatur. **V**asa quoq̄ altaris z v̄tensilia in locis suis diligēt vt cōuenit p̄parata p̄ponant. **V**estimenta etiā plicare nō negligant z aptare. nisi p̄ aliquo celebraturo ea quis remitti requirat. **S**ed q̄d horum expressionibus imozoz. **I**n omnibq̄ ministerium dei contingunt. speciali nimium diligentia opus est. **S**i agendis ministerijs regis. studiosissimā homines curā impendunt. quantā putas eterni regis ministerijs impendenda. **E**terum si mi-

ministri altaris intendere debent honestati. multo amplius tamē p omnē moduz sacer dotes qui celebrant. Postq̄s ergo fuerit vestibꝫ sacris induti. cū magna debet ma/ turitate incedere. z ꝑcipue cum altari assi/ stunt. gravitatē in motu z gestibus lauda/ bili curiositate seruare. nunq̄s genu flexuri q̄sdia sacerdotali casula sūt induti. nisi tm̄ tempibus ab ecclesia institutis. Sup al tare quoq̄s se non appodient inhoneste. nec manus suas hac z illac inordiate deducāt.

Quādo se vertunt ad populū non eri/ gant oculos vt videāt assistentes. Deni/ q̄s circūspectos decet eos esse specialiter cir ca corpaliuz dispositionē z custodiam. cir ca calicis collocationē. circa dñici corporis consecrationē. sanguinis susceptionem. et mundationis industriā. Circa corpora/ lia vt ipsi sup altare replicatis vsq̄s ad an/ teriorem ipsius oram altaris sit spacium cō petens. ne sup ipsa manus suas aut mani/ cas ipsius indumentū teneant. Calicē an te oblationem super corpalia non contpo/ nant. sicut post oblationem fieri consuēit. sed ipm vsq̄ ad oblationis tempus. ad cor poralium teneant latus. Circa consecra tionem inter cetera solerter pvideant. vt cū hostia fuerit consecranda. ita parum z cau te in ꝑncipio eam leuent. quasi scutum sibi de manibus. de ꝑso aliquantulum pollice facientes. quod si fieri potest ante consecra tionem. vt a circūstantibus videri nō pos sit ne a simplicibus adoretur. qui quāto ci/ tius eam viderint in manibꝫ sacerdotis. in/ caute nondum consecratā adorent. Luz autem consecratio fuerit consummata. ho stiam sine mora notabili duabus manibꝫ quantum expedit vt ab hominibꝫ possit vi deri. cum omī reuerentiā eleuantes. tam in eleuando q̄s in reponendo debitam matu/ ritatem seruent. nec post eleuationēz vlt̄ ar te osculentur eandē. Si sup altare viati cum celebrant. ꝑsecrationē facturū manum cū hostia cōsecranda sup ipsius altaris via/ tici lapidem teneāt. ne fiat consecratio in/ ta ipm. Circa sumptionē sanguinis caue ant. ne ipm sumendo vel calicem exguttan do. ꝑ nimiam extractionē tumultū quendā vel sibilum cum labijs faciant. aut ꝑ sum/ ptionem digiros lambant. Erit etiam tu/ sum si dum calicem sanguinē sumunt. cali/

cessi tenentes cū dextera. decenter ei pate/ nam cū sinistra supponant. sanguinē si quid effundi contigerit recepturam. sup quaz si frangi corpus dominicū aut reponi cōtin/ gat. ipsa deinde vino z aqua vel altero suffi ciente debet infundi. Incongruū z in/ dignum vt patena post christi corpus san/ ctissimū cōmuni tactui pateat nō mūdāta. z rebus quibuslibet licet mundis sine dif/ ferentiā exponatur. Si sentis aliter. cre do vt post patene vel calicis aut corpaliū tactum. nō sunt manus cōmunicande com munibꝫ ante factam post tactū huiusmodi lotionem. Si calicis petatur mūdatio ꝑ infirmis. ꝑnam nullatenus aut secū daz ꝑfusionem exponant. sed ꝑis semp mūdā/ tionibus solitis ꝑfectis. aliud denuo vinū calici apponā ꝑterētibꝫ indulgēdū.

De disciplina circa ea q̄ ad cōpus sunt.
Capitulum XVIII.

Habito de disciplina circa spūalia. se quit de ipsa circa corpalia. Et ꝑmo circa ea q̄ in nob sunt. Scdo circa ea q̄ extra nos sunt. Respectu eoz q̄ in no/ bis sunt. ꝑmo videnduz est de disciplina respectu totiꝫ corpis q̄ntū ad gestū. secūdo respectu partiū corpis quātū ad actum.

Et ꝑmo respectu lingue q̄ntum ad duo opa nature. in quibꝫ cōgruit officiū lingue. scz quātū ad loquelā z gustum. Secun/ do respectu manū. vt in exercitio manua/ li. Tertio respectu pedū. vt in incessu.

Quarto respectu membroy oīm. q̄ntuz ad aliq̄ ipozum officia. Ad hoc circa ea que extra nos sunt. ꝑmo quātū ad ea de ꝑe. vt est vestꝫ z habitꝫ. Scdo q̄ntuz ad ea que de longe. vt sunt officine.

De disciplina in gestu.
Capitulum XIX.

Circa disciplina in gestu. q̄ modus z figuratio membroy et corpis dicif. duplex est custodia adhibenda.

ꝑma est vt vnū mēbrū alteriꝫ officiuz nō vsurpet. aut eiꝫ mīsteriū sui admixtiōe ꝑfundat. Si os loquit. caput nō agitetur. manꝫ nō moueat z sic de alijs. vt dū alterū mēbrū opatur. aliez quietū oīno ꝑmane at. aut si opa eius necessaria illi esse cogno/ scunt ad opandū. ordinate moueat. Se cunda est custodia discipline ī gestu. vt q̄d/ libet mēbrū in eo qd̄ facit. debetū moduz

Speculum discipline

teneat. nec tempanse limitem aut honestatis formā excedat. **D**oc est. vt in paucis exemplificem. ridere sine aptone dentiū. videri sine defitione oculoꝝ. loqui sine extensione manuū. sine cōtortione labioꝝ. sine iactantia capitis. sine eleuatione supcilioꝝ. incedere sine modulatione gressuum. sine ventilatione brachioꝝ. sine gestuculatione scapularū. iacere sine deiectione membroꝝ. sedere sine alterutra supiectione pedum. ⁊ sine alterutra accubatione lateꝝ. sine diuariatione seu dilatione cruriū. sine extensione vel agitatione tibiarum. **A**mppe honestum et humilē fratrem femori suram imponere. vel pedes palaz cancellare nō decet. **A**rcendi vel in publico gestus inepti. **B**estus deniqꝝ religiosi debet esse humilis seuerus ⁊ grauis. **E**st enim reprehensibilis gestus. si supbiam. si mollitiem. que nunc p lasciuiā hilaritatem dissoluit. nunc p nimiam deiectionem infatuat. aut si etiā leuitatem p̄tendat. **T**urpis in humilitatis p̄fessore supbia. **F**eda proꝝsus in humili habitu. gesticulatio fastuosa. **S**ic nō est viri muliebrem dare molliciez. puerili leuitate. **B**rauitas modestia multam affert seruata moribꝝ honestatem. ne/glecta. maculāz cōtemp̄tū. **M**ortificata s̄m apl'm sup terrā membra. gestus debēt mortificatos habere.

De disciplina in modo loquendi. **XX**

Disciplina loquēdi tam in modo et p̄uida quādo loquēdū sit discretione. q̄z in verboꝝ religiositate attenditur. **M**odus in gestu ⁊ sono considerari potest. **L**oquētis gestus debet esse modestus ⁊ humilis. sonus demissus ⁊ suauis. **M**odestia debet habere gestus loquentis. vt nec inordinate. nec turbulente inter loquēdū membra moueat. nec oculoꝝ nutibus. labioꝝ contractione. vel altero non decenti alterationis modo. vultus honestatem deformat. aut faciem ip̄am mollicie quadā resoluat humilitatis ostentu. sed in eadem vult⁹ constantia semp pmanēs. seueritatē benignā ⁊ constantē. ⁊ quodāmodo rigidā benignitatē p̄tendat. **I**n facie siquidez homis speculū discipline relucet. cui tanto maior custodia est adhibēda. q̄n/tao minus qd in ea peccatū fuerit celari potest. **V**etat quoqꝝ loquentē gest⁹ mode-

stia. ne si hominibꝝ notabili quadā supplicationū pfunditate incuruet. aut eius cui loquitur vultui nimis instet. ne inhoneste q̄dem in eius facie alitus aspiratione infusset. aut alitu ip̄o post vinū potarum maxime narium sensum offendat. **L**oquens alitus vultui auditoris et naribus viciose proꝝsus ingeritur. **D**ebet etiā gestus humilitatem sup modestiam vult⁹ hilaritatez p̄tendere. **S**on⁹ debet esse demissus pariter ⁊ suauis. quia clamoritas ⁊ verboꝝum asperitas. locutionē religiosi plurimū qdē ⁊ dedecet ⁊ deturpat. **D**iscretio quando loquendum sit necessaria est. qz ex ore fatui etiā parabola reprobat. quia non dicit eaz in tempe suo. **S**apiens quādo loquēdū ⁊ quādo tacendū sit. prudenter considerat.

Est autē iunioribus fratribus semp se re int̄ seniores ad interrogatōnē tacendū.

Adolens ait scriptura. loquere in tua causa vix cū necesse fuerit. si bis interrogatus fueris. habeat caput r̄sum tuū. **S**ilet etiā a bonis p̄beta. **E**rgo q̄uis de bonis ⁊ sanctis ⁊ edificationū eloquijs. p̄fectis discipulis rara p̄cedit loquendi licentia. **N**ā loq̄ ⁊ docere magistrū p̄decet. tacere ⁊ audire discipulo p̄uenit. **L**oquēte alio nō loquant. aut s̄ba vnqꝝ loquētū intrumpant. **N**ec mordacivl' importuno insuleu. socioꝝ locutionē impugnet. **S**ultoꝝ s̄ q̄ nec lingue parcere nec socioꝝ deferre nouerunt.

Si q̄ etiā mutua se collatiōe impediūt. p̄ impositionē silētij ⁊ aliā penā p̄ dignā merito rep̄munt. **R**eligositas debet locutione s̄uari. vt sit s̄mo veridic⁹ ⁊ purus. sit honest⁹ ⁊ dulc⁹. **D**e veritate s̄monis sapiens dicit. **A**n̄te oīa s̄bū verax p̄cedat te. **N**ō solū mēdaciāz q̄ crimioza sunt. vep̄ etiā locutiones yperbolicas ⁊ aliq̄ duplicitate notabiles. penit⁹ vitent. **L**oquentes de dubijs aut futuris nunqꝝ absolute loquant sed in hmōi om̄ibꝝ sp̄ p̄ditionē apponant.

Precisa d̄ idifferētibꝝ s̄ba. s̄ligio n̄ p̄sentit. **N**ō est alieno viuētis arbitrio de cōtingentibꝝ negare v̄l asserere absolute. **N**ō facile de audit⁹ sententiēt. licet s̄ritatē sentire se putent. **S**int ad r̄nsionē tardī. ne p̄ incōsiderationē falsuz aliq̄ vel indisciplinatū p̄ferāt s̄bū. **D**ebēt etiā pure loq̄ vt in eoz s̄bis nec iactantia nec detractio vel malicie alicui⁹ aut vanitatis admixtio vale-

at intuenti. Nunq̄ de sc̄ia v̄l de secl̄i sta/
tu se iacent. Erubesc̄at dicere de absen/
te. q̄d cū caritate nō possent dicere corā ip̄o
Un̄ sc̄ius Benedict̄. Murmurare aut cō
queri nesciāt ante om̄ia. ne murmuratiōis
malū p̄ qualicūq̄ causa i aliq̄ q̄licūq̄ signo
verbo vel signatiōe appareat. In verbis
suis aut l̄ris siq̄s aliq̄n dirigūt puerilibus
vel adulatoriis nō vrant blandicijs. s̄z tā/
q̄ religiois suā breuiter z veracit̄ intentio
nem exponāt. Honestatē habeat locutio
si z illius q̄ loquit̄ z illoz quibz v̄l de q̄bo fit
sermo pueniat dignitati. Ociōsa vero so
culatoria. iuratoria. p̄tentiosa. maledica v̄l
aliā secularia s̄ba. nec pura sunt q̄dez. nec
religiose pueniūt dignitati. Auge vt ait
sanct̄ Bern̄. inter secl̄ares sunt nuge. i ore
sacerdot̄ blasphemie. Interdū si inter/
cidant ferende foras. referende nunq̄.

Os iam talibz aperire illicitū. assuescere
sacrilegiū est. Fede ad cachinnū moue/
ris. fedius moues. Dissuesce a vaniloq̄o
linguā. qui ad p̄fectum religionis aspiras.

Processurus in publicuz. p̄muni teip̄m
z animo statue. a verbis inanibz abstinere.

Prouide tibi anteq̄ p̄deas v̄tile aliquid
vnde si expedierit sermo texatur. familiare
prudenti p̄sideratiōe om̄ia puenire. Cō
fert ad singula fuisse p̄munitum. Si di/
gnum quippiam relatione non habes tace.
curius z humili⁹ audis q̄ loq̄ris. Nō af/
fabilicas oportuna. sed loq̄citas ociōsa dā
natur. Jurare vero nūc p̄ caput nunc p̄
sc̄tos vel alio quō modo. xpi q̄ ait. sit s̄mo
vester est est. nō nō. discipulo m̄ime p̄gruit.

Rursus indignū penit⁹ seruis dei. mu/
liercularū more p̄cedere. Si resistētie i/
cidant s̄ba. cedēdū p̄tinuo resistētie. Do
nor est homi q̄ sepat se a p̄tentioibz. Nun
q̄ discendi vt dicit̄ gr̄a litigēt. sciētes ad se
s̄boz p̄tentioes nullo mō deinceps p̄tine
re. Nō pōt esse q̄n p̄tentio aliq̄d q̄d p̄tra
p̄sciam dicat̄ extorqueat. Ergo int̄ dei ser/
uos collatio nō altercatio dz esse. Per/
uersus est marie si ausu dānabili ad iniuri
osa l̄ maledica s̄ba q̄ s̄m apl̄m a dei regno
excludūt. os religiosi laxet. aut diaboli no
mē ad inuēctionē assumat. v̄l in cōi locutio
ne freq̄nter. Sūt q̄daz q̄ leuissima puta
rent. si nō in scriptur̄ demonstrarent̄ opini
one ḡuora. Quis em̄ dicētem facie fri suo

reuz gehēne putaret nisi s̄itas hoc diceret.

Pessimū hūc loq̄ndi vsuz q̄i p̄ affabilita
tis solatio salut̄ aduersari⁹ introduxit. vt p̄
eū modice occasiōis accessu. stult⁹ illudens
eos freq̄nt̄ in ḡuis lapsuz offense ipulsu le
uiori p̄cipitet. z dignitatez stat⁹ colluuiō. i.
sordidatiōe vilificet. Pudeat eos rumi/
gerulos eē. aut s̄boz seculariū delatores.

Ribil̄ int̄ socios seminet. q̄d ifirmos anī
mos dissoluere valeat aut turbare Reus
est dō z ordini q̄ temerario diffidentie s̄bo
p̄sciaz p̄curit ifirmoz. P̄tēta siue fri siue
extraneo siue magno siue paruo loq̄nt̄ sp̄ i
ore s̄bi dulcedinē hēant. Dēm ad oēs s̄m
apl̄m m̄asuetudinē oñdētes. Nunq̄ suo
p̄teritu p̄stātie v̄l zeli cū cōitat̄ iniuria in s̄/
ba p̄tumeliosa p̄rūpāt. Sepe ei meritū
lingua imoderata p̄fūdīt. Turpisq̄ defen/
sio q̄ iniurijs v̄tit. Habz fast⁹ p̄ p̄stantia
impetū. p̄ rōne iniurias. s̄z ligua eucharis i
bono boie habundabit.

De disciplina circa comestionem.

Capitulum XXI.

AD hec debēt cū timore dei comede
re disciplinā sp̄ tā in mō se h̄n dī q̄s i
cibo fuātes. vitātes nihilomin⁹ q̄sdam mi
n⁹ decētes secl̄ariū p̄suetudies sup̄ mēsam.

Placet l̄ pauca d̄ singul̄ exēpla subnecte
re. q̄ ad siluz p̄sideratōez trāsmittāt. No
neste se d̄nt h̄re. vt dū comedūt aut bibūt se
deāt. bibētes cū duabz māibz ciphū teneāt.
mēbroz agitātōez z q̄rūdā anbelationū v̄l
labioz tumultū. q̄ ai notāt int̄pantiā vitēt.
oclos a circūspectiōe. linguā a locutiōe co
hibeāt. Oculoz custodia int̄ epulas. p̄te
rea necessaria ē. qz nō decet p̄cipue v̄ragof
hēant oclos. neqz curiosē. Et vt apl̄ dīcā.
impudent̄ q̄ apud alios agūt circūlustran/
do p̄spiciāt. s̄z vt pot⁹ pudice demissis lu
minibz. ea tm̄ q̄ sibi an̄posita sunt at̄dant.

Loq̄ s̄o seu musitare ad mēfaz vbi silēti
um ē fuādū. turpe viciū ē. Declināda mu
sitaroz societas. q̄ leḡs licz hōestate p̄hibu⁹
lingue tm̄ nō valet volubz retinere. Si
q̄n etiā extraordiārie bibūt. siue assint siue
nō assint extranei. q̄s diu bibūt sileāt. Lul
pāda nimis s̄boz m̄ultiplicatio iuxta potū.
In cibo tā i q̄litate q̄ i q̄ntitate ip̄i q̄s in
mō moraz ac freq̄ntia cōdēdi disciplinaz
ob̄fuet. In q̄litate vt nūq̄ p̄ciosā l̄ delica
ta. nunq̄ ciboz aut p̄pationū diuersitates

Speculum discipline

affectent. spicium ad delicata palatum. curiositas quedā honestatē postpositiua declarat. **U**t verbi gratia. si quis ex vicio meliora de cōmuni eligat portōne. vt quod in pane sapidius. vel in alijs viderit melius ipse sibi accipiat. si a maioribus panis frustum accipiat. minoribus si assunt licet minus delicatis. sine rōnabili causa dimissis cum panis vel res alia quāto magis ad integritatem accedit. tanto ad mensam ipam valeat honestius reportari. **S**i ad maiorem saporis delectationem in pane inueniendam. ipm inordinate frangendo circūcidendo vltimatenus excrūdando deformat. **S**i vinum cū aqua temperare non curet. **S**i longum et interpollatuz faciat haustū. **S**i falsam cōmunem panis appositione consummet. aut eam incōgrua toto vase transfero. vel circulari venatione vendicat. cuz sit magis in medio intingendum. **S**icut em apud honestos quosdā in seculo impudatus si corrosionibus ossiū curiosius insistas. aut carnes p magnos notabiliter bolos pter exigentiam scindas vel edas. aut dum scindis. scissum imediate morzellum anteqz in cōmuni loco posueris picipias. a meta cōmuni iuxta vulgare puerbium nō curando discrepas. aut tactu more palpōnis electum post tactū relinquant. vel simile quippias actites. sic religiosus est indecens si in his que sibi ptempe cōueniunt cibis. notam gulosisitatis non vitent. **S**i quādo eos ieiunij tempe vino confecto vltimiplici ante comestione vel siue añ siue post. herbis seu speciebus infirmitas vti coegerit occulte huiusmodi si potuerint sumant. ne simplices idem sibijps absqz sufficenti necessitate licere putātes. ad soluendū ieiunium suo incitentur exemplo. **E**st insup diuersitas respectu cibi et pparationez vitanda. nihil ad mensam speciale apportent. vel in mensa requirāt pter sal et aquaz. que posunt semp cum honestate requiri. **P**rius cōmunitatis q specialia in cōmunitate vsurpat. **C**ōmunitatis igit discant esse contenti. **O**s suum ad omnia que alij comedunt assuescant. vt si fieri potest nullū omnino repudient seu abhominent cibum. **G**rande viciū si poragium et cōmunia respuas. vt in specialibus lautius pcureris. **P**orro modo mollia. modo dura. modo

frigida. modo calida. modo frisa modo elixa pregnantēs solent appetere mulieres. prudenter autem sobricqz conuersanti satius est ad omne condimentū sal cum pane.

Debent etiam excessum in cibis et maxime potus quantitatem vitare. vt crapula vel satietas nimia non subrepat. **N**ihil sic contrarium omni chriatiano quomō crapula. dicit sanctus **B**enedictus. **A**mplius quoqz qualiter hoc est. qz decent. mū de ac temperate sit comedendum attendant

Decentie detrabit. qui cibum in ore habens. vel ciphum in manu detinens loquitur. qui in manu armata cultellum habente. cibum ori ministrat. vel ei nonduz exposito a cibo. potum nihilomin⁹ ingerit. aut dum bibit vel comedit caput tenet in capicio pfundatum. **D**undiciaz debent ad proprium et sociozum cibum et ad mensam ipam super quam comeditur obseruare.

Dundicie simul ac decentie gratia caueant. ne in parabside ciphō vel ouo pmozsum aliquid iterum comesturi reponant.

Fede tuozum reliquias dentium alicui cuiuslibet cibo immiscet. **N**unqz ciphum cum digitis. poragio vel alio quolibet mandidatis accipiant. aut pollicem poculo immergant. nec super potum in ciphō vel super cibum quemlibet sufflent. **I**ndecenter agitur si digitos quis immittit poragio et offas vel olera nudis articulis coclearis vice piscatur. si supfluitates piscium et similia ex ore proijcit super mensam. vel nucas alij qz sibi frangit cum dentibus. **S**i nudā manū in mensa naribus emungēdis. vel carni nude scalpende apponit. vel manū ipam ad vestimenta detergit. **L**auendū quoqz ne quis ante faciem circūstantiū fratruz p sale vel alijs necessarijs q a fratribz tradit pnt manū extēdat sup mēfaz. et eoz abuz cū manicis seu habitu suo rāgat. **S**cindēdus etiā panis pectori seu vesti cōi non est sine interpositōe toalie applicand⁹. **D**undicia mēse requirit vt mēsale neqz frēgni vel supflua detersione cultelli vel manuum deturpetur. purgandis maxime dentibus nullatenus exponendum. **F**edum et vile. mapas et manutergia fratrum communia dentium fricatione fedare. **Q**ui conuentualia debonestat. cōmittit vtiqz in conuentu. **T**emperantiam manducandi ait **H**u

go intelligimus in eo qd si homo tractim z non cum nimia festinatōe comedit. **F**estinatō in inchoatione et prosecutione comestionis attenditur quando videlicet in initio mense statim absqz orationis alicui pambulo ad cibum manus extenditur. aut cum quadam voracitate comeditur. si prius cibum ori ministras qz alio sumpto fueris expeditus. **L**eterum per morosam comestionem congregationē detinere ad mensam. aut si quando extra continentum bibitur. in extra potum moram contrahere. non est decens. **H**inc per sapientem sobrius dicitur. **C**essa prior causa discipline. **I**n comedendi z bibendi frequentia seruanda ē diligenter temperantie disciplina. **S**ane post refectorem ad potum redire. aut per diem in domo ex viciosa consuetudine. aut quod turpius est post completorium bibere. non mediocri vicij notam habet. **N**on estius ad mensam quantum indiges bibis qz bibendo per diem meriboli morem geris. **F**ructus vel aliud quodcumqz extraordinarie seculariū more comedere. patens est gulosis indicium. **S**i quidem extra duas vices in die nisi necessitate cogente in domo vel extra comedere puerorum imo pecudum est. **S**enex legem in vicibus comedendi non seruans fertur p angelum. a fino comparatus. **A**d collationem tempe faciendā ieiunij duabus tantum vel tribus si indiges bibere vicibus. temperantie congruit et honestari. **S**tudet sobrius quandam temperantie legem. in ipis etiam necessarijs obseruare. **D**eniqz quorundam secularium in facendis conuitationibus. in fragmentis z huiusmodi consuetudinibus vitent ad mensaz. **N**on seinuicem facile conuient. sed comedat vel bibat vnusquisqz p sue arbitrio voluntatis. quantumz necessitati sue melius sibi noie qz alij viderit expedire. **C**ōgrue tamen senior veredundantes forte vl' nimum abstinentes iuniores inuitat. **S**apor z potagium p̄gustata. viliū quoqz seu quozūlibet cibozum reliquie. vt ouū vnum. tantillum ve pitantie. si ventre satiatato super sit. indecenter cōmensalibus maxime senioribus ingeruntur. **E**ncenia per mensam non mittant. **A** fragmentis et reliquijs caueant. sed de pane z alijs

ita sibi prouideant mensurate. vt coram se vit micas relinquunt. **I**n potagio tamē aliquid interdum honeste relinquunt. id sibi pauperum z temperantie gratia subtrahentes. **V**erum et siquid forte relinquere. non tamen vt paterfamilias ad erogandum congerere pmittūtur. **P**ro socijs aut vit aut nunqz. maxime circa finem refectio nis panem vel aliud scindant. aut potum in cippo ponant. nisi saltem quantum ipsi soli comedere vel bibere valeant. si alij quibus hec offerunt non acceptant.

Nunqz pro buccella vt dicitur panē. tūc integrum scindant. presertim si apud socios fractum inueniant. **S**i cippum communem habuerint. qui bibere voluerit nō amplius de potu apponat qz possit bibere vna vice. **I**nter reliquias que aliquādo fiunt. inutile aliquid vel nociuum vt que de nuce. ouo. castanea qz projicimus. alia qz huiusmodi nullo modo reliquant. **H**urilegos vel aues ad mensam non pascant. cum nec in refectorio debent sustineri. **P**ossunt cum dictis z similia circa comestionem attendi. **V**eruntamē sūt nō nulla. que licet cōmuniter viciosa putent. interdum tamen inter domesticos in spiritu caritatis sine vicio exercentur.

De disciplina in opere manuali.
Capitulū XXII.

Ad disciplinam circa exercitijs operis manual. quod videlicet manuali opere corporaliter exercetur seruandam. necessaria est discretio. diligētia z honestas. **E**st habenda discretio circa opus. vt quod faciendum est discrete fiat.

Discernenduz est primo. vt inutili operi necessarium. bono quoqz melius. z meliori optimum preferatur. **I**uuare frēm cū v diget multū vtiqz opi peculiari p̄poderat. **R**ursum celebrare volenti. iuua mē subtrahere. maiorem qz pluribus alijs offensam esse quis ambigat. **E**st etiam discernenduz. quod opus quo tempe fiat. **N**onnulla siquidem in festis diebus non fierēt. que in profestis bene fieri possunt.

Videtur igitur in operibus distinguendum. **S**unt enim exercitia quedam qz necessitati quotidiane inseruiunt. vt est cibo

Speculum discipline

rum preparatio necessariorum ad diem vten-
simum coquine ablutio. et consimilia quae om-
ni tempore fieri solent. Sunt quedam alia
que in diem alteram differri possunt. ut est
scribere in quaterno. tunicas cum sigis ex-
cutere. caput abluere. ceteraque alia a quibus
est diebus dominicis et festis precipuis ab-
stinendum. ob sacri reuerentiam temporis.

Festi namque dies per honestum quietis
ocium. alij vero dies per laboris debiti ex-
ercitium honorantur. De quo Hugo.
Quantum ait addit decoris diebus festi-
uis dies vacationis. tantum ornamenti con-
fert ceteris diebus studium boni operis.
ita ut in illis quisquis noluerit esse quietus
index sit sue vanitatis. et in istis qui non fue-
rit laboriosus testis pigritie.

Carnales siquidem mentes ne vel in il-
lis diebus quiescant. vanitas exagitat. Ne
vel in istis in bono opere se exercent. pigri-
cia ligat. Deinde quasi concludens sub-
iungit. Quapropter non negligenter ha-
benda est in bono opere discretio temporis
quia sicut malum opus nullo tempore lau-
dabile est. ita etiam bonum opus quodam-
modo reprehensione dignum iudicatur. si
tempore oportuno factum non est.

Diligentia in opere ex promptitudine
operantis. et deuota fidelique operandorum
executione dinoscitur. Diligentie huius
modi promptitudo non in opere manuum
tantum. imo in conuentali quolibet maxi-
me locum habet. Quicquid pertinet ad con-
uentum. id precipuo diligentie studio est agen-
dum. Sint ergo precipue ad conuentalia
exequenda promptissimi. nunquam tarde ad
opus dei vel ad mensam occurrant.

Unde sanctus Benedictus. Ad horam
diuini officij mori ut auditum fuerit signum
(relictis omnibus que in manibus fuerint)
summa cum festinatione curratur. cum gra-
uitate tamen ut non scurrilitas inueniat fo-
mitem. Ergo nihil operi dei proponatur.

Ad mensam autem qui per negligentiam
non occurrerit ante versum. ut simul om-
nes dicant versum et orent. et sub vno om-
nes ad mensam accedant. Si versus ad secu-
dam vicem correptus. emendare neglexerit.
iuxta sancti decretum a communis est me-
se participatione arcendum. ut solus a comu-
ni consortio sequestratus reficiatur. sua ei

de vino si fuerat habiturus Portione sub-
lata. Digne quidem a communi refectore re-
pellitur. qui se per vicium a communi oratione
secludit. Absit a seruis dei vitiose huius
consuetudinis turpitudine. ut conuentuale
aliquod diuinum presertim officium alterius
preteritui cuiuslibet. tarde accessu vel certe
abscessu propter opera de honestent. Et
tardus accessus. sic ante horam recessus su-
ne graui presumptus necessitate arguitur.

Impatientis et vani signum est hominis
in communibus anticipare recessum. nec o-
pus dei posse in choro finitenus expecta-
re. Si monachum sancto narrate Gre-
gorio. post completum officium continuo re-
cedente. visus est demon ab oratorio retra-
here. quid de his qui nec ipsius expletionem
officij postulantur. Haud dubium conuentu-
alis vbi libet decorem integritatis negligere.
inexcusabile propterea remissionis est vi-
cium. Ad vicium autem vix occasio de-
nit. si quelibet admittatur. Omnes de-
nique fratres labores non ex sola consueta
dine ut vitula docta trituram diligere. sed
ex animi deuotione sectentur. ut in comu-
nibus sit feruoris affectio specialis.

Conuentualis vitam ut sanctissimam
imo angelicam toto affectu animi ample-
xantes. ei tam continua quam deuota persuri-
one adbercant. Quantum ad officium men-
sam et alia. vix nisi coacti a conuentus con-
gregatione recedant. Tantam deus con-
uentui efficaciam contulit bonitatis. ut ibi
augmentum suscipiat boni bonus. aut ve-
niam mali malus. Dulca in conuentu bo-
na presentibus conferuntur. absentibus subtra-
huntur. Saul ad conuentum presallentium
prophetarum accedens. propheta efficitur. ex-
tra conuentum factus peruertitur. Thomas
discipulorum absens conuentui visionis do-
minice consolatione fraudatur. quam ad colle-
gium reuersus assequitur. Discipuli pariter
congregati spiritum sanctum accipiunt. In
conuentu dominus habitat et quiescit. ibi
deuotos quosque vberioris gratie pabulo re-
focillat. ibi quae plures negligentie personales
in diuino maxime officio subrepentes. con-
gregationis comunione suppleuntur. Ibi quod
suis quisque non potest. aliorum meritis ob-
tinere merebit. Ceterum et ad maiora domus offi-
cia vix hospitalarie. refectorij. infirmarie

lectionis ad mensam et huiusmodi principali
ter et continue facienda. nouicios fratres
assumere. prouida religionis consuetudo non
habet. Si tamen quando contingat eis aliqua
huiusmodi officiorum. vel ad horarum committi.
magna debent deuotione suscipere. et ad faciendum
ea mansuete. velociter. acceptabiliter.
integre. circumspecte. magna debent diligenti-
a adhibere. Mansuete est sine murmure et displicentia signo. Fili aut sapiens.
In mansuetudine opera tua profice. Est
in ope bono necessaria strenua velocitas.
De qua Sapiens dicit. In operibus tuis esto
velox. Velocitas hec maturitatis non re-
mouet grauitatem. sed viciu tarditatis exclu-
dit. Est etiam acceptabiliter operandum.
ut quibus ministras. put honeste fieri pote-
rit satis fiat. Optabat Apostolus et orari
rogabat. ut oblatio sua fieret acceptabilis in
hierusalem sanctis. Magnus profectus est
ei. cui ministerio multi leti facti deum lau-
dant. Integritas in ope bono requiritur.
ut non diminuitur. non ad euasione vel quasi
ad oculum sed profectus res erigit fiat. Cir-
cumspectio in obsequiis. put officiorum requi-
rit varias habenda. quod per exemplum in
vno officio melius patet. Si quando refe-
ctorij vicem gerat. que ministranda fue-
rint. tempe congruo. et modo debito prepara-
ministrent. et religiose distribuant. ne in men-
sa defectus. vel circa ministerium. suum minus
expediens aliquid accidat. pueri. Puni-
streni itaque necessaria tempestiue. Tur-
pe est si propter vnius defectum tota congrega-
tio expectet. Sic et omnia siue fructus siue sa-
poris siue alia comedentibus congrue appo-
nenda. postquam fratres ad mensam intrauerint
pouide apponuntur. Conferendorum colla-
tio successiva puentum sepius detinet. impu-
tanda si quidem cause ex negligentia ministro-
rum. Ad mensam vero quicquid apponitur. pre-
paratum ut decet reficientibus offeratur. Auces
si dande fuerint plus fragant. herbe crude
si apponende fuerint mudent. et sic de alijs
obseruet. De omnibus que apponunt. sua
cuilibet si fieri potest portio singulariter tri-
buatur Sunt rurigenae que nec a prelatibus
discreta. vel ab extraneis forte distinguantur.
Communia maxime ut sal et aqua mense non
desunt. que in primis puidus ministrator appo-
nit. Aqua non solum pro temperando vino.
imo et sepe. pro alijs necessaria est in mensa.

Loclearia quoque sunt ad omne potagium
oportuna. ne in parabside cum digito piscari
oporteat. et ne iuxta Hugonem in eodem iu-
re et manus ablutione et ventris refectione
videat querere. Durilegos vel aues que
tenent alicubi contra ranas nullatenus esse in
refectorio dum fratres comedunt patiantur.
Nec enim hoc est expediens vel honestum. Sic
et in alijs circa istud vel aliud quodcumque si-
bi impositum officium sint intenti. Scriptum
est enim. Cuncta cum diligentia facite. Et
iterum. Agite diligenter et erit dominus vobiscum in
bonis. Sic ageris in timore dei fideliter in
corde profecto. Honestas in operatione ser-
uatur. si omnia que agunt cum maturitate ac
religiositate quadam exerceant. et in omnibus ni-
tor inueniant mundicie. Hoc enim religiosum
maxime decet.

De disciplina in incessu.
Capitulum XXIII.

Disciplinam circa incessum. penes mo-
dum et discretionem in ambulando consi-
derent. Honestus enim modus requi-
rit. ut non impetuosis et fractis gressibus am-
bulent. nec erecta ceruice. non prominenti pe-
ctore. seu etiam inclinato super humerum capite.
aut vagabunde pendentibus manibus. que om-
nia vel leuitatem vel superbiam vel remissionem
vel hypocrisim sapiunt. Debent etiam in eun-
do discretionem habere. ne de illorum numero
censeant. de quibus dicit propheta. Non est iu-
diciu in gressibus eorum. In eorum gressibus non
inuenit iudiciu. qui eundo necessitatem vel or-
dinem non attendunt. Accessitas discursum
inutile. Ordo inordinatiois confusione ex-
cludit. Discursum igitur per domum. per hortum.
et extra domum. qui magnus est instabilis me-
tis iudiciu. caute vident. In domo. ne scili-
cet officinas. de loco ad locum. de fratre ad
fratrem inutiliter euagant. aut loca rumori-
bus audiendis. vel colloquutionibus apta fre-
quenter. sed in locis sibi concessis. ut sunt ec-
clesia. celle. capitulum si extranei affuerint. vel
alijs locis si qua sibi fuerit specialiter depu-
rata cum silentio residentes. Officinis priua-
tis. put ubi cibaria preparent infirmi vel ho-
spites recreant. aut fratrum congregatio. vel
comedentibus et bibentibus se nullatenus inge-
rant non vocati. Erubescant precipue ad refi-
cientium mensam accedere. vel eis nisi p euidet
et misterij necessitate assistere. Effrontis est
hois non erubescere comedentes. Verum si

Speculum discipline

quādo eos loca sibi nō concessa necessitas adire cōpulerit. ad ostium pulsare aliquā. tulum possunt. vel vt aliquis egrediat̄ ad eos. vel ip̄i vocati securius ⁊ honestius intrent. In hortū nō vadant absq̄ licentia nisi eos vel ab aliquo p̄fesso mitti contigerit aut vocari. ad loca sua postq̄ ab eo recesserint. vel eius negocium fecerint. q̄scitius reuerfuri. Veruntamen eorum inductor iuxta superioris dispositionem. nūc hos. nunc illos. aut etiā om̄s simul ad spaciandū in hortu causa recreatiōis. v̄l alicuius bone collatiōis poterit p̄ se vel p̄ alium frat̄e p̄fesso cū expedire viderit vocare.

Tempe p̄batiōis domū exire p̄inuos suos visitare nō curent. nec enī inter cognatos ⁊ notos dom̄n̄ inueniēt. **Uñ Bernardus.** Quō te bone iesu int̄ meos cognatos inueniā q̄ int̄ tuos m̄ime es inueniēt. Si q̄n domū q̄uis de superioris licētia exeunt. nihilomin⁹ tamē idip̄m significant suo inductori. q̄d ⁊ de suis alijs notabilib⁹ fact̄ obseruent. Ordo circa incessum est religiosus in cōuentu specialit̄ seruāndus. vt i p̄cessionib⁹ frat̄e sibi collateralib⁹ attendat. vt chori sui partē in refectorio ⁊ in claustrō cū p̄ gratijs ad eccliam itur. ⁊ in om̄i tenear loco. nec se ad chorū aliū v̄l in refectorio vel in claustrō vel alibi trāferat. nisi causa rōnabili purgente. In ecclia vero inter pulpitu in medio chori positū ⁊ altare. duz maxime ibi aliqd̄ dic̄ nō facile trāseat. nisi forte alibi liber nō pateat transit⁹. ⁊ tunc ab ip̄o pulpitu transiēs ⁊ inclinās. ne pulpitu videat̄ venerari. nō ante ip̄m directe sed a latere decenti⁹ inclinabit. Est ⁊ ordo reuerētie ⁊ decentie i incessu. vt nō p̄sim seniorē iunior antecedit. aut q̄n vitari facile potest frequentes ⁊ nimis p̄inqs̄ ei trāsitus faciat ante ip̄m. In ecclia quoq̄ inter ministros altar̄. sub diaconuz videlicet dyaconū ⁊ sacerdotes in officio suo solēnit̄ ministrātes. nec nō ⁊ ante fr̄es infra deambulatoriū sediliū ⁊ for̄marū. min⁹ honeste p̄ter necessitatē trāsīt. Sed illud deambulatoriū intraturū. ad vacua debēt sedilia p̄ introitū sedilib⁹ ip̄is p̄inquirōrē accedere. nisi ob aliquā reuerentiā p̄sonarū. si forte intermedie fuerint. sit aliter faciendū.

De disciplina in gestu membrorum.

Capitulū XXIII

St in alijs membrōz corp̄is siue

oculorum siue oris. siue brachiorum. manuumq̄ officijs discipline studenduz. De quib⁹ adhuc aliq̄ breuiter supponetur.

Amatores igit̄ honestat̄. oculos ab inordinata euagatiōe ⁊ exaltatiōe in mēsa et i choro p̄cipue diligēt custodiāt. Scriptū est em̄. Oculi stultoz in sinib⁹ terre. Et dilatatō cordis est exaltatiō oculoz. Leuat quidā p̄pheta oculos vt petat auxiliuz. dñs vt impendat. Tu quoq̄ si locū causam ⁊ t̄ps p̄siderās. tua vel frat̄e necessitate oculos leuas. nō solū nō culpo sed plurimū laudo. hoc em̄ excusat miseria. illud cōmendat misericōdia. Sin alias nō p̄phete. non dñi sed dine v̄l eue. imo ip̄i sathanē te imitatorē dixerim. Nō sint in risu faciles. nec in voce clamosi. Lachrimis p̄cipue grauitatē religiosi plurimuz debonestat. Tale p̄orsus religiosum virū vt puerū cachinare. Nō licet religiosum virū dissolut⁹ labijs risuz p̄ferre. sed hilari vultu cordis hilaritatē p̄tendere. In dantiōe pacis labia semp̄ claudāt. quib⁹ aptis turpiter erbibet.

Hares nō in alioz aspectu sed ad partē. cū duozū tm̄ aut triū appositōe digitorum emungāt. Scorsum etiā sp̄uendū ē maxime in cōuentu. ne loca publica siue i choro siue alibi sp̄uto fedent̄. ⁊ astantiuz oculi offendant̄. Patet quosdam in ip̄o chori deambulatorio ad pedes suos palam fratrib⁹ sp̄uere. nec pudere. ⁊ notabilib⁹ corp̄is seu membrōz extensionib⁹ que cuz offitationib⁹. vel alias nō sine quadā inonestate fieri solent. oino abstineant. Tunc em̄ sunt corp̄is ⁊ brachia cōp̄rimēda. ne cū huiusmōi pigricia extendant̄. honesto incōgruum viro pigra mēbra distensione resolui. Dissolutiōes fugiant manuales. grandia nāq̄ causant picula. soletq̄ luctus ludo accidere corporali. et post cōmestione p̄cipue se a iocositate notabili ⁊ multiloquio studeant tempore. Siquidem licz om̄i tempe dissolutionis leuitas sit vitanda. post refectionē tamē v̄l alias cū solo fratre et iterū coram cōuentu turpius agitur.

Turpissima est dissolutio in conuentu. Ad bec aliū quēpiam p̄ter necessitatē ad cingulum vel manū accipe flores fruct⁹ vel baculū in manu ociose gestare. cingulū in digitos voluēdo rotare. honestati nō consonat. imo lasciuie signuz q̄dāmō p̄tendit. In lotiōe manū q̄n d vase manuali aqua

recipit vas ipm nūq̄ a pre superiori precipue
manibz distillatibz. s; p ansam poti⁹ vl a la-
tere vel a fundo accipiat. ne guttis manuz
aqua residua sordidet. In lecto se bone-
stissime iacēdo cōponat. nec supini iaceant.
nec genua lenādo calcaneos iūgat aut tibi-
as. Decz silia nō sūt vt mīma temere asper-
nāda. Clara nōnūq̄auerfatōis insignia
quedā i mimis obfuscat inepie. Pleriq̄
modic⁹ paulatim p icuriā subrepticibz macu-
lis. tota moy⁹ geris inq̄nat.

De disciplina circa habitū seruāda.

Capitulū XXV

Disciplinā in habitu pōt tā circa pan-
nū q̄ circa formatiōz. coaptatiōem
vsus ei⁹ p̄riuationē. z mūdiciē p̄-
uationē artēdi. Circa pannū. vt nō sit p̄cio-
sitate. mollicie. vel subtilitate notabilis. Ue-
stis p̄ciositate. etiā mulieribz p̄ter interdic.
Panno q̄ mollibz induit. in domibz regū
sunt. In diuites palatij. z paupes clau-
stri debet eē differētia. Dōllia vestimēta
animi mollicie indicat. Dolles aut q̄dam.
mollia querūt. Subtilitas z nitor rep̄hē-
ditur i bysso diuit⁹ epulatis. Nimia panni
subtilitas z si nō p̄ciosā. nihilomin⁹ tū in p̄-
posito p̄nie viciosa. Sic cure nouicij p̄-
noy p̄ciositate. subtilitate. z incōgruā religi-
oni mollicie nō curare. Vereant z renitā-
tur vt possit. mutari ipoz sanctorz d̄ vestitū
vilitate cēsura. z viciōsam p̄suetudinē indu-
ca. In signū sunt p̄ani tui dñe ihu. sed i si-
gnū cui a multis vsq̄ hodie tradic⁹. Ho-
nesta exigit vestimētoy formatio. vt non sint
nimis lata vl stricta. Amplitudo vl lōgi-
tudo vestimēti supflua siue i manic⁹ siue i ca-
pucio. siue in collario capucij est admoduz
fugiēda. s; nec apturis q̄busdā circa cingu-
lū vl alibi. aut curiositatibz alijs q̄buscūq̄ ē
habit⁹ deformād⁹. Coaptatio q̄dā religi-
oso est decēs. q̄dā indecēs. Indecēs est si p̄-
ter moze religiois fuerit curiosa. vt sibi gr̄a.
si capucij collarium quadā in gyro replicatiōe
iura mūdanoz p̄suetudinē coaptes. aut cu-
riose ipm replicet capucium circa genas. De-
cēs est qñ nō curiositati s; honestati defuit.
vt videlicet vest⁹ honeste portet. z honeste p̄
locor tpe disponat. vt honeste portet. succin-
gēda est equalit⁹ z decēter. si em̄ ex vna par-
te norabilit⁹ p̄edere p̄mittat. vel in alijs p̄pa-
ratio debita obmittat. fatuitatē vl negligē-
tiā vel hypocrisis sapit. Aptāda est vestis

maxime circa pect⁹ p applicationē ad collū.
ne collū ipm vsq̄ ad pect⁹. vl interiores p̄a-
ni hoim aspectui exponant. q̄d irreligiosū ē
valde. Lauendū est circa portādi modū.
ne q̄s p̄fluat. vt si os sub capucio vel mētū.
abscondat. si dñaz moze tunica a lateribz te-
nēdo incedat. aut manū in sinu tenēs tuni-
ce manica exeret⁹ p̄edere p̄mittat. Quā ei ma-
nū in sinu vel ad horā ponere cogit necessi-
tas. a manu altera p̄sumpra tunica cauti⁹ ē
tenēda ne p̄deat indecēter. vt manū in sinu
teneri vit⁹ a p̄cie astātibz p̄cipi valeat. Am-
bas aut man⁹ in sinu tenere q̄d irreligiosuz
sit. palā om̄ibz est. cū vel vnū diu teneri vit⁹
excusat ipa necessitas. Dānari est corpor⁹
z mēbroz officia exēq̄ nō valēris. manicas
nō regere defluētes. Et quidē cū interi⁹ a
sua custodia soluit mēf. z mēbra forz ad om-
nē actū inordinate mouent. z tā in vestibz q̄
in alijs discipline cura negligit. In cōpo-
sitiō corpis. qualitatē indicat mētis. Sunt
z alia circa modos portādi vitāda. Sūt in
quit q̄dā stulti q̄ quondā officioso artificio
vestimēta sua circa se cōponūt. Alij iactādo
z ventilādo p̄anos suos. leuitatē mētis sue
ex ipa sui habit⁹ mobilitate oñdunt. Alij in-
cedētes sinuoso sirinate terrā vertūt. z lim-
bis depēdētibz imo retro p̄sequētibz caudis
in similitudinē vulpiū vestigia sua obducūt. z
quocūq̄ prexerint q̄si turbo tēpestatis pul-
uerē cōcitāt. Dispositio habit⁹ aliqñ rōne
opis. aliqñ rōne p̄fortij variat. respectu q̄z
habēda est p̄sideratio discipline. Ad exer-
citiū opis tā p̄pter expeditionē q̄ p̄pter cu-
stodiā mūdiciē. honesta. put res exigit p̄pa-
ratio vestis req̄rit. vt patet scz q̄ntū necesse
fuerit succingat. manice s; retrahāt. et put
expedierit cōponāt. ne sup man⁹ vel sup rez
ipam q̄ tractat recidant indecēter. precipue
ad puatas custodiēde sūt manice diligēter.

Dispositio hmōi tolerabilis imo cōmen-
dabilis est in puato. q̄ tamē in publico ma-
xime corā extraneis nō est decēs. Quā er-
go corā extraneis aut corā cōuentu p̄cedit.
q̄stū res patit ad dispositiōem cōmunez est
habit⁹ tā in manic⁹ q̄ in alijs reuocandus
Caput si nudū fuerit. capucio p̄gruit ami-
ciri. In om̄i siquidē publico loco siue cho-
rus siue refectoriū. siue al⁹ fuerit loc⁹ frat⁹
p̄gregatiōe p̄ite. z multo mag⁹ int extrane-
os. operto decēter capite religiosus ē admo-
dum vit⁹ honest⁹. vbi ob reuerētiā alicui⁹
ff

Speculum discipline

ministerij vel psonae aliter sit agendū. **N**ō capuciam tamē sine corā fratribus sine corā extraneis. nimis i capite sine rōnabili causa. p̄fūdandū est. **O**pra sub capucio facies quāda hypocritis notā infert. et aliorū in se oculos sua singularitate auerit. **D**ecet ḡ caput i publico. nō facie opiri. **I**n lotiōe q̄z pedū ille cui p̄p̄o tale misterij exhibet. operto si p̄ōt cōmode capite. humilit̄ et sine multiloquio debet esse. et caritat̄ obsequiū cū timore ac deuotiōe suscipere. **N**ec debet q̄s ibi vel alibi tibias nimis exponere. s̄z magis tunica circūcingere diligēt̄. **T**urpe est em̄ religiosi psonis. carnū nuditate occurrere. **L**acet ois honest̄ ne ei⁹ vnq̄s appareat caro nuda. nisi q̄stū p̄pulerit necessitas manifesta.

De sc̄ro legit q̄ cū necesse haberet flumiū trāsnuadare. rogauit sociū suū vt paululus a suo separet aspectu. ne suā inuicē corpis nuditatē vterq̄ aspiceret. **R**ecessit soci⁹. nihil om̄i⁹ tū ille seip̄z cū nudare se veller erubuit. **C**ogitantē tū in alterū flumiū. virtus diuina trāsposuit. **N**aud dubiū. honestatē dñs accepit. **P**ānos q̄z interiores. et q̄ vltra cōmunē seu regularē formā. siue in vestib⁹ siue in alijs indulgent. q̄ntū necessitas patit occultari oportet. **U**n nec almucia palā extra capuciū. religiose portant. **R**estat de vsus habit⁹ p̄nuatiōe. et mūdicie in eo p̄seruatiōe videre. **U**sus habit⁹. put habitus p̄ speciali signo religiōis accipit. p̄nuatiōe esse vt religiosus frater nō sit vel modicum sine ip̄o nisi necessitas euidēs eū cogat. **S**ecularis psonae nuditas et religiosus sine habitu cōparat. **L**auēdū etiā ne habit⁹ dū sedet aut genuflectit aliquā inquinamēti maculā cōtrahat. et si quā p̄pter aliquā causam aliqui p̄traxerit. vel p̄pter sudorē mūdificari citius debet maxime si loco fuerit apparēti. **P**rop̄ hoc in mūdicia illa q̄ i oris capucij circa genas cōtrahit ex sudore. debet cū diligētia remoueri. **F**eda religio. q̄ innititur feditati.

Culpas quidē et cult⁹ mūdicie nimis et neglectus.

De disciplina in officinis inter fratres.

Capitulū XXVI

DEniq̄ in officinis. maxie in refectorio. in oratorio. dormitorio. ceterisq̄ q̄s cōsuevit frequētare puenit. etia⁹ ad latrinas disciplinare se habeāt et quiete. **H**unq̄z p̄ susurriū vel tumultū occasione opis alicui⁹ fr̄es orātes studēt̄es aut q̄scen-

tes impediāt. **I**n oratorio nemo aliquid agat nisi ad qd̄ factū ē. vnde et nomē accepit. **U**nde si forte aliq̄ etiā p̄ter horas statutas si eis ip̄s vacat orare voluerint. nō eis sint i pedimēto q̄ ibi aliquid agendū putauerint.

Lū p̄ dormitorij fratrib⁹ quiescētib⁹ vadunt. plane imo q̄si furruē incedāt. **T**ūc parādo lectū v̄l alio quouis mō quiescēt̄es reprehensibilit̄ inq̄rāt. **S**urgēt̄es a lecto ip̄m decēt̄er opiant. ne velut irrationabiliū cubile remaneat iparat⁹. **D**e puatis loq̄. si cui turpe videt. turpi⁹ nouerit turpe aliqd̄ ibi cōmitti. **I**bi nō cōgruit vt quasi mox gelicidio perituri. amict⁹ accessorij sarcinā deferāt. ibi religiosus cū summo silētio. et p̄p̄o p̄fundo capite debet eē. **I**bi p̄fabulari et p̄ter necessitatē hac et illac capite discoop̄o respicere religiosoz esse nō dixerim. s̄z scurrax. **I**bi seruāda in manuū et vestis dispositione honestas. **I**bi honest⁹ quisq̄ diligēt̄i alijs opa cauet. ne p̄ ip̄m aut p̄ ei⁹ incuriā aliquis offēdat. **I**bi cauendū est eis ne stātes vrinent. vel a loco min⁹ honeste recedāt. **S**ed nec p̄ ortū est facile vrinandū vel alibi. vbi siue a socijs siue ab alijs possit videri. quia vt ait quidā. **M**ulta p̄nt honeste fieri que nō possunt honeste videri. **D**e singulis ad disciplinā p̄ singulas officinas et loca spectātib⁹. vt aut nunq̄s singulariter posset edisseri. **A**d multa tū haberi potest discipline cōsideratio ex p̄dictis. **I**n hostijs aut officinarū. aut vbi fratrum cōmunis est trāsit⁹. maxime circa introitū puataz. vñ ad necessaria cūtes et redeūtes respici possunt. nunq̄s honesti fratres faciāt statidē. **Q**uādo etiā intrāt et exiūt officinarū secretioz hostia post se claudāt. ne supueniētes extranei et intrantes fratres inueniāt iparat⁹. **H**unq̄z extraneos licet familiares ad visitandū officinas inuēt̄. **S**i q̄n tū ad aliquoz instantiā eas ostendere pmittant. domos tū cōmiores nō intra p̄ singula loca seu āgulos peragrando. s̄z ab hostijs expedite q̄ntū honestas pmiserit ostēdentes quicqd̄ eozū aspectui subtrahere poterūt subtrahāt et furent.

Nō est religio vbi om̄ib⁹ om̄ia patēt. **I**n locis cōmunib⁹ vbi fratrum occurrerit frequentia. nullo modo detineāt aduētantes. **I**n firma hec puulis exprimēs. grandū ocella nō vito. sed vbi proficit. paruiducend⁹ est illuz.

De mō p̄uersandi i om̄i loco seculariū.

Speculum discipline

laici nō intelligāt nisi sonū. Et p̄ter hec religiosum nō decet in cātu extraordinarie voce efferre. Si q̄ forte dissolutōes aut clamorosas disputatōes. p̄boꝝ altercatōes. vel alia q̄ offēnsiōis materiā extraneis dare possūt. vitare int̄ homines negligāt. nequaq̄ eos timoratos dixerit. aut zelū religionis habere. Qui religionis sue scādalo nō occurrat. bonoꝝ p̄rio detrahāt et saluti. Qui fidelis religionis est filius. neq̄q̄ ei scādalu puidēt.

De mō p̄uerlandi i eccl̄ijs seculariū.

Capitulū XXIX

Prueniētes ad religiosoz v̄l seclariū loca. cū ad eccl̄iaz si i loco fuerit veniūt. in ingressu eccl̄ie. illū secū vs̄culū memorātes. Introibo in domū tuam adorabo ad tēplū sc̄m̄ tuū in timore tuo. et nudato capite signū crucis sup se cū reuerētia faciētes. an̄ altare v̄l in alio loco orōni cōgruo ad quē declinauerit senior. p̄sternere se humilit̄ debēt. **U**bi q̄stū deo dederit deuore orātes. p̄ter ab orōe surgētes. p̄cedere poterunt ad ea q̄ necesse habuerint iuxta p̄positū exequēda. Eccl̄iam nāq̄ sic euāgelici et eccl̄iastici viri. sp̄ p̄us si cōmode possum⁹ visitare debem⁹. sc̄toꝝ p̄m̄ q̄ nos in ordine p̄cesserūt. imo ip̄i saluatoris exēplo. quē beatus euāgelista **Matth̄** hierl̄m̄ ciuitatē ingressum. refert tēplū d̄ni ad iussē. **S**up quē locū dicit expositor q̄ ingressus urbē p̄mo tēplū ad iit. dās formā religiosi. vt q̄q̄ im⁹ p̄muꝝ domū orōis si ibi est ad eam. **D**issazem solēnijs v̄l alijs diuino officio cū extraneis assistētes gerāt se humilit̄ et honeste. **N**ō stēt in sedib⁹ suis velut magnates. aut q̄si layci lasti de officio nō curātes. s̄ ad libz si necesse fuerit et honeste poterūt accedere. officia/tes cū maturitate tñ ac modestia tā in voce q̄ in gestib⁹ obseruata humilit̄ iuuet. **Q**si p̄pter euitandū discursū. ad libz nō duxerint accedendū. nihilomin⁹ tñ cōia q̄ nouerint. poterūt cū alijs honeste sine numia vocis exaltatiōe cātare. **A**d cantādū aut aliqd se/questratū. sic est alla. rñ foriū. v̄l aliud q̄dlibet. nequaq̄ cū secularib⁹ se p̄binēt. si vitare poterūt bono mō. **T**ūc etiā nō solū in p̄dictis. v̄z etiā in honesto se h̄ndi mō. q̄stuz ad disciplinā aspiciēdi. loquēdi. habit⁹ et vni/formitat⁹. honestat⁹ q̄ custodia est habēda.

Rep̄hensibile ē ibi vagi circūspicere ocul⁹ aut collocutiōib⁹. dū misse officii celebrat⁹ i/ tendere. qd̄ tūc etiā secularib⁹ cleric⁹ ius ca/

noniciū interdicit. aut p̄ aliquā rē habit⁹ secularitatē p̄cedere. vñ ibi nō decet capuciū int̄ hoies extrahi nisi ad euāgelii. vel ad alia p̄ q̄b⁹ ex approbata p̄suetudie cōit fieri p̄sueuit.

Deniq̄ p̄pter vni/formitatē dū intersunt officio. solliciti sint circa duo. **U**nū est ne di/ueritate sua in his q̄ ab honestate nō discrepāt. alios scādalisent. vt videlicet ad magnificat⁹ in vespis. ad q̄cūq̄ vult in p̄ma. vel ad alia h̄mōi. ceter⁹ cū reuerētia stātib⁹ ip̄i non sedeāt. licz illō officii tūc ip̄i nō dicāt. **A**liū ē vt in stādo. sedēdo. et se p̄sternēdo sint inuicē vni/forimes vt parit̄ stēt. sedeāt et se p̄sternāt.

Qui cor vñ et aiam vñ debēt h̄re. **D**is/formes exteri nō debēt esse. **U**niformitas moꝝ. vni/formitatē iuuat et indicat animoz.

Senior⁹ p̄suetudini debet se soci⁹ hūilit̄ p̄formare. **R**eligiosoz moꝝ cū eis officia/antes fuam⁹. cū alijs inclinatiōnū rit⁹ ignaris festiuo tpe ad om̄s collectas vulu ad altare p̄so cū reuerētia stātes ad brē v̄ginis et sanctor⁹ dūtaxat. q̄ sp̄eali ex more veneratiōe colunt nōia inclinam⁹. in feria p̄o simus ad om̄s orōes p̄strati. ad p̄fatiōez sp̄ et q̄n dicat agn⁹ dei. moꝝ est stare. v̄z tñ si q̄n apud extraneos duxerint celebrādū. modū ordinis sui in celebrādo vni/formitat⁹ occasiōe nō v̄rient. nec ip̄m dimittāt. nisi alit̄ facere cogat necessitas. **N**e velut instabiles et modū p̄riūm nō h̄ntes cū varijs eccl̄iaz p̄suetudib⁹ temerarie variēt. **P**nt tñ in b̄ndictiōib⁹ post missam iuxta moꝝ p̄rie faciēdis. et in om̄ib⁹ h̄mōi q̄ mō nō p̄iudicat regulari. eccl̄iaz i q̄ bus fuerint p̄suetudies obseruare.

De disciplina in hospicio seruāda

Capitulū XXX

In hospitiū domo cū fuerint studeāt se in om̄ib⁹ gerere humilit̄ ac prudēter circa custodiā discipline. hūilitatē erga p̄sonas in p̄uerlatiōe ostēdāt. p̄sonis maiorib⁹ hūilit̄ deferāt. p̄sonis hūiliorib⁹ et paup̄ib⁹ tāq̄ p̄fratrib⁹ suis socialiter et benigne loquāt. **C**ōuersatio q̄z. signū aliqd superbie nō p̄dat. **N**ūq̄ ad p̄ma se ingerāt loca. nec tñ ad ea vocati p̄suis refugiāt. senioris tñ fr̄is quē p̄ponere debēt sp̄ i oib⁹ honore fuato. **Q**d honori v̄l certe delictijs de seruire videt̄. hūilit̄ v̄z q̄ declinat. et hōestū modestia recusat. **U**bi aut̄ senior⁹ aut socioz accedit instātia. cedere mag⁹ q̄ diuini repugnare optet. **P**arēdo poti⁹ q̄ obstinat⁹ repugnādo fuat hūilitas. **R**ep̄hensibil

vota

difficultas ubi palā nutui obuiat senioris.
Lecros seculariū nō ascendāt indifferen-
 ter p̄ diē. nec familiā hospitiū obsequoz exac-
 tione molestēt. **D**ecet paupes pauca ēē p̄re-
 tos. ip̄i q̄ necessitati ēē p̄ loco t̄ tpe detrahē-
 dū. **A**ūq̄ hospitiū familiaritas v̄l alicuius
 affinitat̄ p̄p̄nq̄tas p̄sumptōz inducat. vt in
 domo p̄ape. curiosa q̄rere. aut de factis do-
 mus. aut familie indagādis v̄l disponēdis
 seitez itromittere velint q̄ p̄p̄ie rei familia-
 ris curā vt dō seruiret liberi abiecerunt.

Prudētia q̄dē necessariā h̄nt vt sint i sui
 custodia circūspecti. **U**n̄ apl̄us. **I**n sapia in-
 quit abulare ad eos q̄ foris sūt. **E**t dñs. **L**a-
 uere ait ab hoibz. **C**autē q̄ in discipline cēsu-
 ra. nō solū in publico v̄z etiā in puato se ha-
 beāt. **N**ullū ait q̄dā putauer̄ locū sine re-
 ste. **R**arrabat q̄dā frat̄ se in q̄busdā secta-
 riū domibz occultas dep̄hendisse fenestras
 p̄ q̄s ea q̄ in domibz ill̄ existētes agebāt. ip̄is
 nō p̄cipit̄ poterāt apre videri. **I**n esta-
 re meridiano tpe dormitōnis iacētēs. aliq̄d
 si p̄nt sup̄ habitū opimentū saltē vsq̄ ad cin-
 gulū habeant. ne q̄n dormiūt eos indecentē
 q̄dē int̄ hoies discoopiri p̄tingat. **E**rube-
 scēdo nimis q̄busdā ex h̄ accidisse feruntur

Habēda v̄biq̄ prudētie circūspectio t̄
 cautela circa p̄sonas. loca. negocia. t̄ res si
 q̄s habuerint reponēdas. **C**irca p̄sonas
 vt se nimis hoibz nō p̄mittat̄ q̄stūcūq̄ fami-
 liares fuerint aut p̄p̄nqui. **A**ttēdat̄ sibi in
 oibz q̄ dicit̄ aut faciūt. **S**p̄ualis ille q̄ oīa
 d̄iudicat. t̄ ip̄ea nemie iudicat. om̄e op̄su-
 um trina q̄dā cōsideratōe p̄ueniet. **P**rimū q̄
 dē an q̄d possū liceat. deinde an deceat. po-
 stremo an exp̄diat. **I**n oibz semetip̄os si-
 cut dei mistros exhibeāt. **S**int i aspectu
 gestū t̄ oīa actiōe sua serij. religiosi. t̄ modesti.
 sic decet sc̄os. **V**erūtū mod⁹ q̄dā est reli-
 gionis. sup̄sticiosum ēē nimis non oportet

Dabit p̄gruū int̄ homies modū discretō
 p̄sonaz. **S**tat⁹ t̄ q̄litas hoim̄. differētis
 differētia exigit p̄suādi. **H**abet se prudēs
 cū differētibz differēt. cū oibz t̄n̄ caute. **E**rit
 simplex nō stolid⁹. humil⁹ nō decect⁹. mā sue-
 tus nō blād⁹. bilar⁹ nō lasciu⁹. affabilis nō
 vaniloqu⁹ aut scurril⁹. q̄nimo interest sapiē-
 tis sic res exigit a rigore iterdū remitti. vt
 modū t̄n̄ modestie nec i ip̄a remissiōe dimit-
 tat. **P**ōt̄ gūicaz cēsurā remitti. p̄ tpe. nō di-
 mitti. **I**mpurāda t̄n̄ remissiō v̄bi nulla dece-
 t̄ v̄l v̄tilitat̄ int̄erio. **P**rudēs dñi fu⁹ v̄ti

litatis fructū ex sua nouit remissiōe afferre.

Ad h̄ q̄m̄ attēdēda est honest⁹ p̄grua p̄so-
 naz honestas. honestioribz sp̄ adhereant.

Mulierē tā p̄p̄nq̄z q̄s aliaz caute put po-
 terūt societate declinēt. eazq̄ familiare nis-
 mis obsequiū. t̄ tactū oīno refugiat. **M**ul-
 la rōe sustineāt q̄ pedes sibi a muliere laucē

Audā aut̄ mulier⁹ manū tāgere ad e⁹ ca-
 put v̄l corp⁹ v̄bilibz absq̄s necessaria euidēt
 cā manū extrēdere. ab oī p̄sus religiōis ho-
 nestate quis dubitat̄ alienū. **Q**uādo reli-
 giosus cū muliere sedet aut loq̄t. man⁹ suas
 occultare t̄ a se retrahere d̄z. q̄s etiā q̄ncūq̄
 cū p̄sonis extraneis loq̄t. sil̄ iūctas t̄ velut i-
 uicē colligatas l̄ alias religiose decz haberi

Locutio disciplinā req̄rit. **A**ūq̄ mulie-
 rem q̄stūcūq̄ sibi affinitate p̄iūctā. siue foro-
 rem siue neptē. q̄stūcūq̄ pueriles. **A**ūq̄
 etiā facile m̄sem. p̄p̄riā osculent. **F**ugiant
 oīno feminea oscula milites xpi. cū osculūz
 etiā viris offerri nō deceat. nisi forte v̄bi d̄p-
 prio p̄re vel alijs honestis p̄sonis. moris ex-
 actu sine scādalo vitari nō potest. **R**eligio-
 nis p̄sonā religionis honestas. os indifferē-
 ter osculis cōicare nō patit̄. **D**eniq̄ piclo-
 gie mulier⁹ habet̄ societas. **I**git̄ vt docz q̄
 dam sanct⁹. v̄biq̄ gestāda est cū mulieribus
 nō p̄tinuāda p̄ntia. s̄ q̄si trāseunt̄ femis ex-
 hibēda est accessio q̄dam nō fugitiua. **L**u-
 ti⁹ ē n̄ posse perire q̄s iuxta piculū. nō perisse

Illū aut̄ nec castū dixerim nec honestūz.
 q̄ mulierē aut tāgere aut tactū e⁹ admittere
 nō abhorret. **Q**uō tāgere licet q̄d̄ int̄neri n̄
 licet. **A**d custodiēdā cordis mūdiciā. exte-
 rior q̄z sensuū disciplina ē seruāda. **L**oca
 q̄ piculū v̄l suspitōis materiā dare p̄nt caute
 declinēt. nec soli cū muliere in loc⁹ h̄mōi vel
 ad horā morēt. **D**ñā q̄dā vt fert̄ dū duo
 frēs ad ei⁹ domū diuertissent. alter⁹ seorsuz
 vocauit in camerā. q̄si secreto sibi aliq̄d locu-
 tura. **Q**uē ingressum mox ad turpitudinē p̄-
 uocās. asseruit firmē se p̄tinuo p̄ ip̄m quasi
 ei violentiā inferentē nisi statim sibi acq̄sce-
 ret clamaturā. **T**ūc docz a dño frat̄ anteq̄z
 mulier i vocē clamoz p̄ripet. ad frēm p̄soci-
 um q̄ cū pluribz p̄sonis i atrio dom⁹ erat al-
 ta voce clamauit. libz sibi p̄tinuo afferri re-
 quirēs. sicq̄ aduentēte frē necesse h̄uit mu-
 lier ab h̄mōi nepharia sollicitatiōe cessare. t̄
 frat̄ hoim̄ p̄fusionē euasit. **N**onnulli ob cau-
 sam silem p̄fusi turpiē t̄ p̄berati gūit̄ fuisse
 dicūt. **Q**ui aut̄ cauet laq̄os. securus erit.

Speculum discipline

Qui autē nō cauet. est autē stultissim⁹ aut peruersus. nec est ei⁹ excusatio admittēda. De nocte si p domos hospitiū ad necessaria exeant. simul siquidē z cū lumie vt filij lucē cantent.

Teret⁹ d mūdānis seculariū negocijs expediēdis. religiosus temerarie nō debet iromittere. Si de aie negotio agit apponēdū est quidē p̄siliū ab his q̄ habēt officium z peritiā p̄sulēdi. alias nō est militāris deo. seitez occasione p̄p̄inquoꝝ vel amicoꝝ. seculariū iplicare negocijs. q̄ mūdo moriēs abdicauit. Imp̄ est q̄ aie sue p̄ parētib⁹ suis ē crudel⁹. Sz nec seculariū lfe ad portandū p̄sentandū alicui recipi debēt. nisi de ipsarū tenore op̄ forsitān aliqd̄ pietatis habēte cōstitērit. Hec religiosus ver⁹ expedit q̄ p̄bo rum etiā sine lris. p̄ negocijs hmōi baiuli fi ant vt̄ internūcū sz si sup talib⁹ requirant. Sz p̄ alios q̄s deceat fieri replicēt. Circa rez custodia sine libros siue alia secū detulerint nequaq̄ negligētes existāt. sz oīa. libros p̄cipue anteq̄ eos deponāt de manib⁹ vel de sinu. certe fidelib⁹ p̄sone cōmendēt. que a iuib⁹ z a canib⁹ q̄ libros vt̄ expiētia docuit d̄struūt. z coopture corio n̄ obstāte corrodūt custodiat diligētē. Ipe q̄z p̄sone quib⁹ res hmōi cōmittūt sunt sup his instruēde. Hocib⁹ tñ p̄sultu. p̄pter picula in loco certo p̄opināq̄z habeant. Quidā quos recōmēdaue rat libros. repētino supueniēte incēdio perdidit.

De disciplina p̄boꝝ inter seculares.

Capitulum XXXI

Disciplina in p̄bo est iuniorib⁹ et nouis p̄cipue int̄ extraneos obseruanda vt̄ tarde caute ac demissa voce loquāt. Tarde vt̄ vsq̄ ad interrogatiōz taceant. interrogati r̄sionē seniori relinquant. Nisi forte in spēali sup leuib⁹. maxie ad priam necessitatē spectātib⁹ vt̄ de cibo et potu z p̄similib⁹ req̄rant. De talib⁹ p̄or quib⁹ p̄ senō tñ. p̄ socio sine assensu ipi⁹ r̄ndere. Cōmunē req̄rit assensum r̄nsio q̄ de cōi necessitate. p̄ferē. Laure. vt̄ cū p̄meditatōe loq̄ntur. vt̄ p̄mo bis ad limā q̄z semel ad linguaz veniat sermo. maxie si seniore forte occupato. de ordine. de p̄sonis absentib⁹. de rumorib⁹ vel notabilib⁹ alijs req̄rant. De fact⁹ ordinis vt̄ de mō icūnādi. de silētio vt̄ d̄ alijs req̄siti. senouos in ordine dicāt. seniore req̄rendū p̄tendāt. Ne forte dū sapiēter z bñ re spōdere se putāt. stultū aliqd̄ z qd̄ oīno dici

nō oporteat dicāt. **S**ecreta ordiis q̄stum cūq̄ religiosi v̄l familiari nō reuelēt. nec statutū aliqd̄ publicēt nisi qd̄ forte cōmode celari nō p̄t. Idipm̄ autē nō statutū nō p̄ceceptū. sz tñ ordiis intra domū p̄suerudinē vocent. vt̄ p̄ eoz r̄nsūm tētonis debitū excludat etiā extra domū. ne seculares si qñ p̄trariū videāt reputēt fratres sui ordinis transgressores. cū tñ multa possint licite ex ordinis vel supioꝝ dispēsatione mutari. Quidē nostrū nunq̄ ad p̄cularia descēdēdo. sz si necesse fuerit i generali solū absq̄ alioꝝ ordinū collatiōe vt̄ obtreccatiōe cōmendēte.

Pessim⁹ laudādi mod⁹ seipm̄ cū alioꝝ iniuria p̄dicare. Pessima vicij corrupela d̄tractio. q̄ aiam maculat. deū offendit. p̄ximū scādālisat. Et qz vt̄ scriptū est. p̄mo obscur⁹ in vacuū nō ibit. z tumult⁹ murmuratiōnum nō abscondet. his corā quib⁹ detrahitur scādālū excitat. Cōstat autē vt̄ sanctus loquit̄ vbi v̄itas i causa necessaria n̄ est. nec licite scādālū a quolib⁹ posse cōmitti. nec iuste p̄cipi. nec inorie cōsentire. Si de p̄sonis absentib⁹ p̄serti religiosi sinistre aliqd̄ suggerat. sp̄ abfetiū p̄te loq̄ntes. nullo mō ad fauēdū detractorib⁹ inclinēt. Accidit aliqñ quosdā mag⁹ ad tēpandū q̄z ex aimo d̄ his obloq̄. Narrabat vt̄ fert̄ senior qd̄az fide dignissim⁹ ad se qñq̄z secularē venisse. q̄ aduersus q̄sdā religiosos plurimū iuehi videbat. Cui frat̄ viriliter se opponēs. cū qñ ens aduenit eadē sp̄ p̄stātia repulit. z iuculatos p̄ viribus excusauit. Virat⁹ oblocutor bentuolā senioris p̄stantiā. aperuit tandē se id ad p̄bandū d̄ mutua illoꝝ ordinū charitate fecisse. ad iucies se de ordine senior⁹ ist⁹ q̄ p̄ alijs aduocabat. cū qd̄ā incusati p̄us ordinis fr̄e ob cām p̄silem oblocutū fuisse. frat̄ autē illū oblocutiōis v̄ba in p̄mis aliqñculū. deinde p̄o remiss⁹ refellentē. tandē obloquēti cessisse. sup q̄ idē secular⁹ nō modicū offensus. apd̄ illos n̄ esse charitatis v̄itatē asseruit. q̄ ad iucē detractiōz admittere nō curassent. deniq̄ religiosus n̄ est. q̄ detractiōnib⁹ pascit aut pascit alienis. Laueat et ne sint rumor licet bonoꝝ z verisimiliū delatores. Religiosos viros passim rumigeros esse nō decet. **F**alsitas q̄ frequētissime rumorib⁹ ict. vt̄ q̄ p̄ secundarios flatores apponit. p̄mis eaz auctorib⁹ ipurat. Dincē illō. Rumores fugene icipias nou⁹ auctor bñ. Sine i locutiōe honesti z ferij. nec se

In secularibus et ad risum mouentibus verbis seculares ostendunt. Seruum dei de deo loqui debet ut fiat quod scriptum est. Si quis loquitur quasi sermones dei, alioquin verba vana. mentis aperit vanitatem. Et abundantia cordis os loquitur. Circa vocem sonum in locutione attendat ut (putat) est alibi sit demissus pariter et suavis. Viciosissimum plane religioso loqui modo si notabile sua in loquela communi voce exaltet. Sufficiat ei quod prime sibi astantes possint loquentis intelligere verbum. Sa-pientis est loqui suaviter et demisse. Hoc autem amplioris vocis depressione requirit. Hoc est plus silentii et quietis. In nocte maxime post completorium in alta et pura verba erupere silentii generare neglecta secularium est religionis non curantium honestate. Proinde honesti fratres ubi cum fuerint religiose se in quibus poterint ac si essent in fratrum collegio cum silentii sui obseruatione permanebunt.

De disciplina comedendi inter seculares
Capitulum XXXII

P Recipere debet ut cum extraneis comedere honeste se habeat, ut nec in cibo nec in modo comedendi vel mora. aut in alijs quod discoueniunt super mensam, ut est habitus multiplicatio aut exterior corporis vel habitus dispositio honesta possint de irregularitate notari. Circa cibum attendat quod pro quantitate vel qualitate de gula vicio iudicari non possint. De primo sapiens ait. Utere quasi homo frugi his quae tibi apponuntur, ne dum multum manducas odio habeas. An inter seculares non expedit apposita se portione totam comedere aut penitus euacuare scutellam, ne forte id magis homines voracitati quam necessitati attribuatur. In cetera est habetia se portiantia circa potum. Turpissimum est si de nimia portione notetur. Religiosis quis insignia proferes, merito li nomine ignominiose sortis, hoc viciu homines coram deo et hominibus vile reddit. Ad notam huius vicii fugienda cauere debent ne post refectionem, etiam si vinum sepius offerat frequenter bibant, aut postquam in comestione est, seorsum sine vigetate necessitate potum in puato requirant, nec oino quod potum ubi dormit remaneat patiantur post cenam non sunt ad verba et pocula vigilie pertrahende. Vigilare ad ignem sitim puocat et bibitare compellit, grauat corpus, exhaurit spiritum, tunc in sebis pene imprecipibili subductione sumit, repente ad ordinem surgere, officij debitu deuote ut expedit soluere non per-

mittit. Et quod sero sobrietatis non obnuat suam mane frequenter suspensum a diuinis. Usitatum est hominibus ad prunas seducere. Ad prunas dominus spreuit rex ioachim, negavit petrus, et ne nobis nocturna predicatio ad prunas propter fructum vel interrogaciones hominum blandiamur. Ad prunas ioachim quod audire sermones domini se committit. Ad prunas petrus de christo interrogatus offendit. Quod quies est se-tonnis necessaria sebis correptio matutina mane predicat docti, sero predicant indocti. Et in his omnibus honestus alibi quam ad ignem et pocula predicat. Si homo in sebet deuotio per exemplis, senior iterum puidere narratio vna paucis vel alijs se expediat sebis instat se satisfiat. Verum mutat iterum causa silium, nec lex imponit vinctioi, vitada tamen vigilia quae occasione sebis aut portationi ministrat. Qui vicium cauere desiderat vici occasione se caueat.

Seuideat se in cibo et potu sobrietate seruare, sicut fuit dei et religiose viuentes. Sic omnes cupiditates carnis abstinentia reseruant, ita omnes seutes edacitatis vicio sestrunt. Immundi spiritus se ibi inuiciunt ubi amplius videtur cibum et potum. Circa secundum multum attendere sibi debent ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum et pingua diligunt, nunquam in se utum possessione dirabunt. Horum quod punitur usus, abusus et se cupiscencia prohibet.

Semper itaque placeat eis lautioribus perere cibis. De grossioribus cibis et facili vel valde temperato potu, necessitati utique se fieri potest, quod se et ipsa necessitas inter homines se arranda.

Qui de religione cetera, modestia de religione habet, ut se in se portiantia seplum alioque se craculum facti sumus mundo et angelis et hominibus.

Felix abstinentia quae palato imperat delicato. Decet vas celestis gratie se maceratum a seculi illecebris abstinere. Non erubescant aqua per vino perere se habuerint se pandendo, quoniam potius erubescere debent se vinum biberint nimis forte. Aqua requirere et minus limphato vino vel modicum se per bibent necessitate apponere, deo placet, primum edificat, religiosum honestat, aie sil et corpi est salubre. Uterque se turpescit pau-peribus hominibus cibaria querere lautiora et appositis non esse se pretiosos, de modo se paradi cibum dispo-nere, aut quomodo se parat requirere, potum vel cibum aliquem in seplum laudare ut de eisde amplius apponant, aut suas inter extraneos medicinali ondere quis sane mentis ignorat. Hodie quod se bonestus est in comedendo habet ut non ar-

Vota

Vota

Speculum discipline

dent aut cū nimia festinatioe comedat. vel
atias indecent. **H**ora in mēsa facere reli-
giosum nō est. **L**aveat ne alijs a comesti-
one cessantibus. ipi comedēdo v'l loquēdo mē-
sam detineat. cū nō sit hominū sed magis pe-
cudū sup mēsam ruminādo diuti' immora-
ri. **P**ossunt tamē q̄ necesse habēt caute cum
modestia sibi in p̄ncipio mēse alijs cōmuni-
ter comedētibz puidere. **A**d hoc vbiqz vt
ait sanct' frenāda est lingua p̄ceps. maxime
i cōuiuio. ne scz ad loquendū supflue vel in-
discre relaxet. **T**aciturnitas ait **H**ugo i-
ter epulas idcirco necessaria est. quoniam lin-
gua que omī tpe ad peccatū pna labit. peri-
culosius tamē cū p crapulā inflāmata fue-
rit. ad loquendū relaxat. **D**iscretioem i ver-
bis eadē ibi rō psuadet. **S**up mēsam autē
cū socio loq̄ aut corā illiteratis latinis ibidē
vel alibi verbis vri. dñm quoqz dom' v'l ali-
os quoscūqz ad comedendū vel bibēdū fre-
quent' inuitare nō decet. **S**ubit' animo q̄
quedā matrona cuidā eā frequēter inuitan-
ti. dixisse fert. **F**uisti inq̄t asinari' ruralium
z imperitorz q̄ sepe asinos puocare nouisset
esse. p̄inz innuēs his q̄ inuitatiōes psonis
discretionē habētibz inculcare solēt. **O**por-
tet etiā disciplinā in corpis z habit' disposi-
tione fernare. vt comedētes se nō appodient
sup mēsam vel accubitādo vel alio quocūqz
mō iordinato se gerāt. **D**ū comedūt caput
in capucio nulla ratiōe pfundent. sed aper-
ta comedāt facie. **L**eterū religiosos z pau-
peres de mēsa aliena viuētes. de portat. si
bi apposita encenia familie faciēdo. patrisfa-
milias in domo gerere vices. canes vel mu-
rilegos de mēsa pascere benedicta. a q̄ non-
nulli etiā abstinēt seculares. nō congruit.

Pricipalis hucusqz incisio nil bis note ipin-
gens q̄ sub institutionibz alijs militant. aut
p diuersis locis z diuersitate causarū diuer-
sa ordināt instituta. **H**onestas quidēz san-
cta omīs traditio que p prudentiā senioruz
in timore dei cōmuniter tradit. cōmuniter
obseruatur. pfecto ex cōmuni surgit institu-
tione religio. honestas ex ordinatione cau-
satur. **O**mnino ordinatuz decorū esse necesse
est.

Explicite prima pars principalis.

Incipit secūda pars que est de genera-
li exhortatione.

Pricipali hui' opusculi p̄ricula expedita. secū-
daria hec pauca epilogat z sup-
plet q̄dā vt qlit noui xpi disci-
puli ad deū. ad se. ad prim. z ad res etiā q̄s
aliqñ suare v'l tractare p̄tingit se habeat. q̄bz
differētiāz iudicijs d̄ sua p̄uersiōe discernāt
qlit deniqz ipi ad p̄fessioz recepti se gerere d̄
beāt v'l breuē in aliq̄bz instruat.

De ordinatione respectu dei.

Capitulum I

Ate oia cor suū p purā p̄fessioz mū-
datū dignū dō hitaculū p̄parēt. illd̄
excolāt. illud exornēt. nihil ibi sordī-
dū v'l obscur. nihil ibi vel ad horā residere.
q̄ d̄ dilecti sui oculos offendere valcat patiāt
Tēpratiōes z cogitatiōes malas hūilit' z pu-
re p̄fiteri nō differāt. verē hostz p̄ciliū suū i-
gerere nō zelāt. puidēdū est eis vt q̄ iā sunt
supni regis milites annotati. secū omīno fir-
ment z statuāt se vsqz in finē ei fideliter sui-
turos. nec vllis ab eo tēpratiōibz tribula-
tionibz z angustijs deinceps recessuros. **J**u-
raui ait p̄pheta z statui custodire iudicia iu-
sticie tue. **R**eligionē sanctā ad quā eos dñs
sua miseratiōe vocauit. feruētissimo ac fide-
lissimo studeāt amore diligere. z ei tāqz spe-
ciosissime ac deo dilectissime spōse fide inui-
olabili adherere. **Q**uecūqz sibi siue p̄spera
siue aduersa p̄tigerint. deū sp̄ deuor' offerāt
laudibz. vt siue cespitēt. siue cadāt siue aliaz
quāciūqz molestiā siue lesionē incurrāt. sp̄ in
ipoz ore resonēt diuina laus. sp̄ v'l b̄ndictus
de' vel aue maria. vel aliqd̄ qd̄ ad laudē dei
p̄tineat dicāt. **E**t hoc in p̄suerudinē ducere
studeāt. **N**ulla vnqz negligētia obmittendū

Quicqd̄ speciositatis vel delectabilitatis
in creaturis inuenerint. q̄cqd̄ circa statū hu-
mane p̄ditiōis v'l dispositōis acciderit. totū
sp̄ assumāt in materiā laudis dei. z de omī-
bus q̄ occurrerint deuote studeāt cogitare

In ipō suaz oim opationū initio dñm i-
uocare. z suā ad ipz itēroz dirigere assuescāt
Instēt oratiōi feruētē. q̄ nonā i orō dñi
plantulā fouet p̄uehit z p̄firmat. **D**iscāt q̄
vna saltē diei vel noctis hora tps z ocū v'l
dicare. quādo ad se reuersi mētisqz cubiculū
introgressi. orēt in abscondito patre suuz qñ
in corde cōrrito z humiliato vniuersoz do-
mino familiarit' assistent. **H**anc autē astabat
p̄pheta dñō. qz qui mane vigilauerit ad deū

inueniet eū **S**urripēda erit carni. et si forte nō semp. sepe tamē somni reges matutini cū illa hora xps resurrexerit. tūc est temp^o alidendis ad petrā puulis. mortificāde carni et recreādo spūi oportunū. **T**unc spiritu les auicūle dulce deo in cordis organo exhibēt melodīā. **A**d hec et alie rēporis et qe tis oportunitates que occurrūt minime negligēde sunt. **P**ost horas canonicas non statim oratorū exēat. s; in orōne aliqntuluz subsistētes qualiter op^o dei pegerint cogitent an tepide v^l seruēter defecer^o si q̄s ibi cōmiserint tūc emēdent. grēg; deuotiōis se offerāt infundēde. quā si dñs dederit nō repellant. **H**oc autē in omī orōe obseruēt vt qd orātes dicāt. et aio sp dicāt. **N**ō vocib; s; rebo agit apd deū. **P**orro q̄ ad orōez ē negligens sūc nim; in gratitudis et tepiditatis ē testis. **F**rustra pfect^o virtutū sine oratione sperat. **A**d ea que ad cultū dei prinēt magno corde et pmpo corpe accingant. **A**d diuinū officiū audito signo statim omībus occupatiōib; omīssis accelerēt. **S**i i lect; fuerint statim surgāt. nec vltimū aliquaten^o signū expectēt. **O**ratione aliqua vtilit puenit officū. **Q**ui sic ex studio puenit. in bñ dicitōib; mēre dulcedis maioris deuotiōis et grē ad ip^o executionē pueniri. **E**cclēsiā intraturū man^o si necesse habuerint lauent. **V**ites marie in die religiose cōponāt ne irreuēter aut indecēter introeāt aulā dei. **I**n ecclēsiā deo psallētes creatorē suū totis virib; cū reuerētia debita laudēt. **O**fficiuz suū in choro et extra nō pfundctio quidem. alinimis vt dicat labijs. s; deuote semp et in tēgre dicere studeāt. nec aliā ei occupatiōem admisceāt. **L**essent man^o. oculoꝝ euagatio reprimat vt mens ab exteriori cura penitus libera soli valeat deo vacare. **D**ies v^l hora que negligēt officiata ptransierit nequa q̄ vterius poterit reuocari. cū tempis seqn nis officiū suā nihilomin^o diligentia et deuotione requirat. **N**ec sibi de gratuitis oratiōibus blādiant. si circa necessarias que pmo loco habēde sunt desidiōsi extiterint. **D**e nūq; iuxta sancti verbū pure semper ac strenue debēt laudib; diuinis intēdere. **P**ure quidē vt dū psallūt nihil aliud cogitēt q̄ qd psallūt. **S**trenue vero vt sicut reuerēter. ita et alacriter deo assistāt. non pigri. nō somnolēti. nō offitātes. nō parcētes vocib; non pscindētes verba dauitica non integra

transiliētes. nō fractis et remissis vocib; mīliebze qd dam blanda verba de mare sonantes sed virili vt dignū est sonitu et affectu spīritus verba depromētes. **R**euerentiā in officio honesta corpis dispositio que mētis deuotionē nō mediocriter pmouet attestat. **I**n choro nō stent in stallis suis molliter aut quasi fractis renib; resoluti. **Q**uando post psalmū vel hymnū sancte trinitati reuerentia exhibet. humiliter et decēter inclinēt. **T**unc emē tardius surgere. segniter ac certe difformiter inclinare. vt quādo corpe q̄dez demisso sufficiēter. vult^o tamē indecēter erigitur. oculis erraticē circularis. imperfecte quoq; ad memoriā trinitat; inclinatiois venerationē exoluere quasi sit honoris differētia in psonis irreuerētie arguit et teporis. **E**tia extra choꝝ stent ad officiū pterq; ad lectiones et officiū mortuoz. specialiter tamen lectiōib; plane dictis de dñā tñ exceptis irreuerētes et pigros se nouerint si debitas laudes sedendo vel iacēdo exoluāt. nisi necessitas euidēs cogat. **S**i quādo p viam officiū dixerint. et si nō vacant cōtinue dum illud dicūt ab itineratiōe quiescere salte ad collectā pcedentiū collectiūā. quādo omīnō tora est in deū intētio colligēda i vno sistāt loco. et si temp^o exegerit et locus pmiserit. cuz reuerentia genuflectāt vt in oratione cōmuni totū officiū venerent. **D**ispositio corporalis honesta deuotiōis puocat affectuz et designat. **N**ō frustra sanct^o Martinus oculis ac manib; in celū sp intentus orasse describit. **I**ntrinsec; motib; gest^o exteriori or attestat. **Q**uis extra puentū puentualis in omībz discipline nō seruet districtio. i oib; tñ religioſi opib; religioſis d; vestigiū relucere. **D**ebēt ḡ ad op^o dei corpe honeste disponere. ad collectā et trinitat; memoriāz vel modicū inclinare. ordinē in psequendo seruare. occupatiōne et interruptionē vitare. **A**d missas postpositis omībz tanto maiori pmpitudine ac deuotione ministrent. q̄sto deo ibi familiar^o fuit. **E**alicē et corporalia si tetigerint reuerēter et mundissime tractēt. manusq; post tactū hmdē anteq; apponant cōmunib; lauet. **C**orp^o dominicū recepturi ante vt decet ampliori cōfessionis orationis et tam a cibis qm verbis temperantie studio acceptum deo saragant hospitium preparare. **I**nfulam autem ob tanti hospitij gratiā. reuerentiā in grāzactiōe

Speculum discipline

attendat. **N**ō minor est stus q̄ quere par/
ta rueri.

De ordinatiōe respectu sui **Cap. II**

Cetero tertiore sc̄m z q̄ndā debet ma/
gnanimitatē assumere. vt ad stutū
exercitia strenui ac deuoti opa bōa
freq̄ntē superogare p̄tēdāt. Tūc ei vicia fide
lit extirpara discedunt si stutibz cedāt. alio/
q̄n ve si cedūt ad tēps eiecta. Nā redeūt nisi
stutes in locz vicioz q̄ fuerunt depulsa suc
cesserint. **N**ō multū pderit oīa reliquisse
nisi stutū passibz tota xp̄m intētiōe seq̄mur.

Quid inuat expeditū esse ad cursum nec
currere. exisse ad op̄ z opis obliuisci. **N**ō
intrātibz vineā s̄z opantibz merces dat. Et
cū in vsu stutū oīm p̄fecti esse nō valēt. i ali/
qua saltē se studeāt sp̄ealit̄ exercere. z illā q̄n
ta p̄nt p̄fectiōe obseruare. **F**eruoze noui
cioz nō decēt ille misericordes i seip̄is discre
tiones z discretiōnū dispēlatiōes faciles. qz
indulgētie suo iudicio nō sunt admittende.
nec tū recusande sunt alieno. **A** seipso i se
ip̄m rigida dz esse cēsura z districta seueritas

Ad regentē vl̄ psulentiē lenis z obediēs i
oibz hūilitas. si altez desit. vt i deside z repi/
do nō spero cursus p̄seueratiā. vel i p̄cipicio
timeo ruinā. **S**int occultatores stutū. si
cut alij vicioz. **N**ō tū in p̄ncipio ardua siue
multa p̄sumāt. **N**ec sine licētia aliqd nota/
bile accēptēt. s̄z a minoribz stutibz paulatiz
ad maiores p̄scēdāt. **H**ereditas ad quā fe/
stinaf in p̄ncipio. i nouissimo b̄ndictiōe care
bit. **C**ōem ordīs obseruatiā sequant. p̄fe
ctiōi in silētio z i alijs institutis plen̄ obtrine
dis insistāt. a q̄ nec exēplari leuiū. vel negli/
gentiū aliqz dissolutiōe diuertāt. **O**p̄tia
religiosi p̄fectio. p̄fecte cōia q̄qz p̄uētualia s̄/
uare. **P**orro h̄ religionē offendit q̄ religi
onis violat instituta. **T**urpis ois ps vni
uerso suo nō p̄gruēs. **L**auet vir p̄stās z ho
nest̄ ne p̄suetudinū ordīs temerari⁹ viola
tor existat. alias i victuz moribz nouitat̄ no
ta z singularitat̄ erit diuersitas fugienda.

An oīa caueāt ne p̄ inchoato iaz bono
subrepat supbia. vt se alijs p̄ferāt z se aliqd
esse putēt. **P**erit oīe qd agit si nō sollici
te i humilitate custodit. **E**xteriorē gestu
um disciplinā nō negligāt. **D**isciplinā cer
uicē submittit. deponit supcilia. p̄ponit vul
tum. ligat oculos. cachinnos cohibet. mode
rat linguā. frenat gulā. irā sedat. format icel
sum. **S**ic ḡ aspect⁹ verecūdus z simplex.

risus sine cachinno. vox sine clamore. inces
sus sine tumultu. **E**recto vel discooperto
passim capite manibz dissolutis vel habitu
nō incedāt. **S**it eis grata quedā nō scur
tilitas seu curiosa vrbānitas. quibz saneta q̄
dam rusticitas b̄n sedet. **S**alua sp̄ mode
stia honestat̄. **S**int ad loquendū tardi.
z in voce demissi. z in p̄gregatōibz aut semio
rū p̄sentia vix nisi p̄p̄nti necessitate vel iter/
rogati loquant̄. **N**ō sint disputatores. nec
facile de audit̄ p̄ferim seniore p̄sente sentē
tiant. **S**ulti sic sunt in sensu leues. ita z
in verbo p̄cipites. **I**ntra tps p̄banonis
cū extraneis siue religiosi siue alij fuerit abs
q̄ licētia z dato sibi socio nō loquāt. **R**e
ligionis initiū est lingue frenū. **S**i quis pu
tat se religiosum esse nō refrenās linguā su
am. hui⁹ vana est religio. **R**em aliquā licz
paruā sicut acū. siue aliud occulte. hoc est si
ne licētia recipe vel habere. quasi furtuz ab
horreat. **S**upfluitatē in abis z vestibus
z in alijs quibuscūqz p̄stanter despiciant.

Pauptatē z paritatē quandā in oīmbz
que ad corp⁹ p̄nēt amplectātes. **V**iciose
p̄suetudini viriliter z feruētē resistāt. nec cā
in his que gule viciū sapiūt succrescere pati
antur. **E**xtra cōmunē refectiōez ad come
dendū z bibendū vix eos inflectat ip̄a neces
sitas. **S**epe qd necessitatis esse videt. est
vicij. **U**ltra duas vices in die pueroruz
seu pecudū more comedere. potū extraordi
narie frequētare. religionis tēperantiā z de
corem euidenter offendit. **Q**ue rogo reli
gio. que pauptas. si mor vt esuris. mor vt si
tis. volito pares. satias appetitū. nec eum vs
qz ad staturā horam scias cōpescere. **S**i
quādo tamē extra horā exactus necessitate
quis bibit. sedendo z socio p̄sente id faciat.

Non decet vt stando sine teste bibas.
Si plures fuerint. oīes dum bibis file
ant. **S**taticz vt biberit surgāt cū aliqua lau
de dei. **R**eprehēbilis admodū cōfabu
lacio vel moza superflua iuxta potū. **N**ū
q̄ ocio torpeant. s̄z semper aut lectioni aut
orationi vel officio addiscendo. aut alijs nō
que ip̄i elegerint. sed que iniuncta fuerint fa
cienda intendant. **S**piritū tamen deu
tionis exteriōres non exauriant actiones
Deuotus frater nunq̄ totus comedat.
totus dormiat. aut totus in exteriōribz
occupetur. **S**ed sine comedat siue aliud
faciat. sanctum in animo aliquid sp̄ voluat

unde spūs recreet. **I**n somnū q̄z itur semper aliquid in memoria secū deferat in quo placite quidē obdormiat. quod nonnūq̄m inuat somnare. et vigilatē excipiēs ī statum besterne incētiōis restituat. Lectū itratu/rus p̄ diurnis offensis ordē sp̄ aliquā faci ar. veniā perat. pecc̄ p̄cutiat. cruc̄ q̄ munie signaculo suū deo sp̄ritū humilit̄ recōmen/ det. q̄ a somno surgēs. cū aliquāta se denuo laude cōsignet. **E**t si forte eū luxurie pom pa cōcussit. recordet̄ dilectū suū positū su per lectū doloris. et vniuersum stratū ei⁹ ī car nis infirmitate versatū. **H**ec dicēs in corde suo. Dñs me⁹ p̄det̄ in patibulo. et ego volu prari operā dabo. Sicq̄ iuocato noīne sal uatoris. et geminādo sepi⁹ nomē salutis. ces/ sabit quassatio.

De ordinatiōe circa primum.

Capitulū III

Hec qualiter se habere ad primū de beāt Hugo docet. Superioribz inq̄t obediētia. timorē. obsequiū. et venera tiōnē exhibere debem⁹. cū eq̄libz pacē et con cordiā custodire. inuicē obseq̄. beneficio. et honore puenire. **I**n oī actiōe et p̄bo supiorē eis locū tribuere. et si qñ fortassis in aliq̄ ne/ gocio p̄ire eos cogāt. cū oī hūilitate et reue/ rētia q̄ faciēda sūt nō p̄cipe s; demonstrare. et si eos p̄cedere t̄ngat cū alacritate et deuo tiōne q̄siet necessitate subiecti obedire. **I**n/ ferioribz sp̄ bñficiū et auxiliū ip̄dere. venera tiōnē nō erigere. societate atq̄ eq̄litate ama re. **M**aioribz ait debem⁹ p̄ timorē subdi. eq̄libz p̄ caritate obseq̄. minoribz p̄ eq̄litate sociari seu coq̄ri. **I**git̄ deuoti frēs senio/ res suos reuereant vt dños. diligāt vt parē tes. Qui p̄sunt ī dño sunt fm aplm ampli⁹ ī charitate habēdi. **S**ane iuxta Hugonez reuerētia sine amore fūilis est et amor sine re uerētia. puerilis iudicari debet. p̄terea do/ cer sanc̄ vt trāseūte maiore. minor surgat. et der ei locū sedēdi. **N**ō p̄sumat inquit iuni/ or cōsedere nisi p̄cipiat ei senior su⁹. **P**rior h̄ ponit p̄uersio vel grad⁹ officij seniorē. q̄z q̄z et as sit iuxta legē dñi honorāda. sic ei scri/ ptum est. **C**orā cano capite cōsurge. et hono ra personā senis. **D**iscretio tamē caute p̄ loco et tēpe ac sine reuerētie cōgrue detri/ mento. veneratiōnē modificat. **H**abēdus est mod⁹ in oībz. nec viciōsam quidē sup/ stitiōnē admittēs. nec supstitiōis euitande p̄teritū. hūilitatis aut morū sanctionez

euacuās. **O**bediētie se totos subficiant.

Sit homo interior tot⁹ deo. sit exterior tot⁹ plato subiect⁹. **Q**uicq̄d superior eis vel p̄positus vel instructor iniunxerit. qua/ si diuini⁹ imperatū. statim vt veri obediē/ tie filij deuore adimpleāt. quicq̄d statuerit immobiliter seruet. scienterq̄ aliquid trans/ gredi sacrilegiū putent. **R**edāt salutare. quicq̄d ille p̄ceperit. **P**erfecta obediētia est in incipiēte maxime indiscreta. id est. non discernere quid vl̄ quare precipiat. sed tātū ad hoc nitit̄ vt fideliter et humiliter fiat quod a maiore precipit. **N**ouiciū prudentē. in/ cipientē. et sapientē. in cella diu posse cōsiste/ re est impossibile et in cōgregatione durare.

Stultus fiat vt sit sapiens. **S**ecure p̄ oīa obedif vbi contra deū nihil precipit tur. **D**iscāt ergo volūtates pprias frange/ re. alienoq̄ iudicio et imperio ambulare.

Nulla crs ait sanc̄ absq̄ magistro disci tur. **A**d illud inq̄t tendit oratio vt tuo do ceam te arbitrio nō viuendū. sed viuere de/ bere in monasterio sub vni⁹ disciplina patr̄ consortio multorū. vt ab alio discas hūmi/ litatē. ab alio patientiā. hie te silentiū doce/ at. ille mansuetudinē. **N**ō facias quod vis. subijctis cui nō vis. **L**assus ad stratū ve/ nias. ambulansq̄ dormites. nec dū expleto somno surgere cōpellaris. **N**ihil absq̄ in/ structoris cōsciētia vel quocūq̄ eant. cui ab alijs etiā superioribz demādata sibi signifi/ cent. **I**n quibz sufficit ip̄e. semp eius licentia sint cōtenti. p̄ his que inferioris sunt nō pas sim recurrit ad maiore. **F**ratres omnes. et se inuicē honore et obsequio puenire. et eo/ rum defectū in officijs humilioribz imple/ re cōtendant. **S**eniores fratres versicu/ los dicere. de lūmie seruire. libzū ad officiū tenere. vel huiusmodi humilia in choro et ex tra. quantū in se fuerit nō permittāt. **O**m nibz se subijctēs humiliter propter deum nō quod sibi vtile putent. sed quod alijs attri/ plerantes oībz libenter obediāt. omnibz satisficiant. pur possunt. vt in omnibz quibz vtitur trāsitoria necessitas supereminet q̄ permanet charitas. **Q**uicquid agūt fide/ lissime cū diligētia faciāt. et tanq̄ deo non q̄ si hominibz seruientes. non estimēt alios fra/ tres qui diuini⁹ in ordine laborauerunt. se/ cum et equo laboribus occupandos. pre/ ferti cū de se hūilit̄ sentientes pie obēat crede q̄ sancti viri pl⁹ deo placeāt quiescentes q̄

Speculum discipline

ipsi quātūlibz laborātes Erubescāt se ne scire. qđ in obsequiis religioso est sciendum.

Nō nesciūt. statim exercitio mgrante ad discant. **S**int p̄cipue ad seruendū cōmunitati p̄cipissimi. **S**i lumē in ecclia vel i officinis. aut aqua in fratrū lauatorio desit p̄tinuo de his z similibz necessitati p̄uideāt.

Ad obsequiū aduenientiū fratrz. qđ sic angeli. imo sic x̄ps in eis veniēs sunt suscipiendi. cū om̄i deuotōe festinēt. **E**t qz fratribz hospitibz fm̄ qđ religionis honestas z consuetudo req̄rit. p̄us orandū estqz fratribz scienti in pace. qz cito ab oratione surrexerint ad eoz deosculādas manū maxime si fuerit sacerdotes deuote occurrāt z humiliter genoslectāt. nullū fratrem p̄prio appellāt nomine nec nisi fuerit patrie p̄suetudo cuiusent. **P**auli p̄sus q̄stū in eis est materiā p̄stet molestie alicui. sed om̄ia q̄ necessaria z vtilia estimāt bono pietatis z charitatis cōponāt. **Q**uid pace honesti. quid v̄itate iocundi. aut cōmodi. socialitati. qđ charitati meli. aut p̄ciosius inuenit. **B**loriosissimū qđ ē z porissimū liberalis aie z cōsciētie bone indicium. pacem p̄rimi custodire. **O**mnē q̄stū possibile ē fratrū scādali occasione vitare. verēcundari si sociū vel p̄ subreptionem offendis. **S**i quē aduersum se frēm motū vel leuiter senserint. quiescere nesciāt quousqz ip̄m humiliter studuerint satisfacione placare. **A**d extraneos si qñ p̄cedunt. in verbis eoz. incelsu z habitu modestia fulgeat discipline. breuiter z pauca loquant. caput decent operi aut. manū abscondāt. mulieris om̄ino quātūlibet. p̄pinque. osculū z nude manus cōtactū penit. vitet. **P**ro p̄sonis que in domo vel in via fratrū se orōnibz recōmendāt statim post earū abscessum orationē faciāt spēalem. **D**efunctis fratribz audito eozū transitū q̄cin. possunt subueniāt. z debitū saltē obsequiū soluere nulla occasione postponant. **T**alia siquidē nō absqz p̄time scēde offense piculo negligunt.

De rerum custodia Capitulum III

Res quas tenet p̄cipue libros. mū deteneāt z honeste. **A** tactu libri nudā cobibeāt manū. que licet munda. tamē quia porosa. ip̄sum facile inficit z daturpat. **T**urpe est nudos paginarū marginibz imprimere digitos. vel ipsos vel certe laternā super librū legendo deducere.

Semper p̄nus si assit digito supponatur. alioquin ita caute tangāt z leniter. vt tāgentes quasi nō tangere videant. librū sup̄flue apertū nō teneāt vel incaute relinquant.

Firmacula libro paululū stricto si violentia laxētur apponāt. **V**iolentiā sonitus probat. **I**ndignus est libro qui negligit custodire. **S**olent incuri quidaz libros digitis. z vestes saltē in manicis munde seruandas. sordibz z pulueribz vel rebus quas tractant pene indifferēter exponere. ip̄as vero extreme frequēter vilitati exp̄positas. vt valent a socioz abo. vt ab altari. vt etiaz ab ip̄is calicis mappulis p̄hibere. **Q**ui ip̄is placere sordibz cupiūt. custodie curā curiositatis cōdemnant infamia. suēqz vicium in curie. virtutis spē colorare nitunt. **B**rauia hec homini erudito. **Q**ui mūdicia gaudet. honestatis pulcritudine delectatur.

De profectu z defectu nouicioz sive de differentia conuersozum.

Capitulum quintum

Accedit hinc neophitozū conuersio. differēdas intēdenda. **S**unt enim quidā tractabiles. simplices. deuotissimi. timorosi. qui nihil sibi christo char. estimātes. volūtates p̄prias ei sacrificant. voluntarie p̄mpti. ad nutū nutu citius obedire. ad difficilia quelibet. p̄pter christū equanimiter p̄ferēda parati. sue quoqz integritatis solliciti. cor suū p̄ purā cōfessionē z assidū orationē mūdare nō negligūt. **S**unt in exteriori p̄uersatiōe disciplinati z humiles. studēt se in om̄ibz officiosos z amabiles exhibere. **S**i quidē studere. p̄pter deū amari. charitati seruire ē. **N**ī sō sunt altissimi filij. fideles sancte religiōis p̄pagines. fratrū leticia. cōsocioz solatiū. sui glia instructoris. **N**ā gloria patris est filij sapiēs. **S**ūt z alij dure ceruicis. discipline māsuēscere nesciētes. repidi curiosi. superbi. qui qz suavis est dominus nō gustantes. seculari dūtaxat deposito habitu. non affectu. adhuc in moribz. in p̄bis in gestibus. z p̄prias pertinacia volūtatum seculo fidē seruant. vt monstro mirabilius sub religiosa veste hominē videas secularē. **N**i sunt filij diffidentie adulterina plantatio. fructus inutiles z acerbi. sociozum oner et scandalum sui afflictio et confusio instructoris. **I**uxta illō **T**ra patris filij stult. z p̄fusio p̄ris d̄ filio idiscipliato. **P**onēda sūt pauca torporis z curiositatis z sup̄bie p̄dēozidicia

vt cognita deuitet **L**autior i bōis āblas si
 z mala nō lateat **T**epid⁹ in puerfatiōe. oci
 ofa fba. z yanas cogitaciōes norias esse nō
 pspicit **A**it⁹ grādibz. reliq̄ oīa vix repu
 rat iputāda **E**betati cordis ipe ad psciaz
 de offensis vt timorū filial⁹ ignar⁹. timoratos
 z pscie puritatē amātes. fatuos z supsticiosos
 sentētiar. **Q** si a torpore mēs euigilauerit. ea
 q̄ leuia exstimabat. q̄i horreda atqz atrocita
 primelcit. **V**acu⁹ grā z tepid⁹. qd est grē. seu
 min⁹ necessarie tētiōis. qd discipline. qd mo
 rū. qd vtut⁹ pfectio pcciat. negligēs illō dis
 ficile. certe supstiuū arbitrat. egre doctrinā
 ad talia parit. **D**octorē nimis pfectū ironi
 ca irritiōe pnūciās **A**pe stult⁹ sui p̄tis di
 sciplinā irridet. vt pateat qd iuxta sapiētem.
 dr. **C**ōpedes i pedibz stulto doctrina **A**ial⁹
 bō nō p̄cipit ea q̄ sunt spūs dei. **T**epid⁹. i cō
 uersatiōe rmissus. publicos mores. z doctro
 ris monita negligit. ea q̄ dī sūt lāguide opa
 tur. si qd inchoat bonū. vix p̄ficit. tard ad di
 uinū officiū z qz p̄uentualia occurrūt. ocio
 gaudet. labore v̄l modico ledit. z facile se in
 firmū v̄l ad modicū se fatigatū p̄redit. sed z
 amore p̄uato se diligēs. q̄ carnis sūt sapit et
 p̄scit ex affectu. **A**lioz qz defectibz nō vtuti
 b̄ herēs. si qd min⁹ v̄l negligēter actū inspe
 xerit. illō i c̄p̄plū ad sue velamē repiditatis
 assumit. **F**icta ei z deuota p̄fessio. raraz bre
 uis p̄p̄ctio. insipida z sine intētiōe orō. icir
 cūspecta z sine edificatiōe lectio. obedientie
 morosa z sine deuotiōis affectu vix aliq̄lis i
 p̄ctio **D**ultos ei remissa p̄uersatio in p̄
 stinos errores f̄ducit. ac v̄nēdi torpore f̄sol
 uit. vt nōnqz ex ore dñi enomā **C**urio
 sus nō curāda curat. necessaria negligit. et sui
 oblit⁹. aliena p̄siderat. notat z explorat. **S**i
 qd insonuerit p̄bū ābelat sollicit⁹ ad sciēdū
 z honestate postposita id ab inuitis z celare
 forsan volētibz inerecūde req̄rit. loc⁹ sibi nō
 p̄cessis. p̄gregatiōis z colloctiōibz frat̄z se i
 gerit nō vocat⁹ **L**ū eū abesse putauer⁹. adest
 impudēs lateri. adest auri. vt nec secretū va
 leas occultare f̄monē **O**bfuat āgulos. va
 gis circūspicit ocul. heret ad singla q̄ occur
 rūt. **C**ōmunes obsider trāsīt. supueniētī
 um z forēsū gaudet occurſu. rumoribz z se
 cularibz p̄bis hauriēdis z referēdis itendit
Res sibi nō deputatas curiose reuoluere nō
 quiescit. l̄as etiā alienas si casu apras inue
 niat inspicere nō veret. q̄s tamē licet apras
 q̄libet inuētas vix aliq̄s nisi supior licite in

spicit. v̄l alijs inspiciēdas exponit. **R**erū
 quoqz apparat⁹ cura supflua curiositatis vi
 cium clamat **S**igna p̄o supbie sanct⁹ pro
 sper enumerās. **H**os in q̄t dolēdos enūcio
 quos iā cōuersos supbia occulte captiuat.
Di aut seniorū suoz nō obseruāt imperata.
 s̄z iudicāt de suis negligētis. obiurgari aut
 rebellant insolēter. aut murmurāt. **S**im
 plicitatē sp̄ualiu frat̄rū irridēter exagitant.
 p̄ferri se etiā melioribz impudēter affectāt.
Obsequia delata fastidiūt. negata perti
 naciter querūt. **F**atales moribz añponūt
 minores suos elati despiciūt. cōferri sibi ali
 quos posse nō credūt. **N**ō seruāt in obse
 quio reuerentiā. in sermone modestiā. i mo
 ribz disciplinā. habēt in intētiōe p̄tinaciā
 in corde duriciā. in sermocinatiōe iactātiā
Sūt in humilitate fallaces. in locutōe mor
 daces. subiectiōis impatiētes. temerarij i au
 diēdo. clamorosi in loquēdo. fastidiosi i ad
 uertēdo. p̄sumptuosi i docēdo. effrenati de
 formit in cachinnādo. hec sunt infert super
 bie grassant⁹ idicia. **S**upbus se ad omēs
 p̄p̄ie volūtāt⁹ impulsus accōmodat. nec se
 alijs sed alios sibi applicare cōtendit. facile s̄
 bi p̄tumeliā indicat. ad quā irrogādā ē va
 lidus. ad tolerandū infirm⁹ **E**t se grande
 aliqd esse putās. deferre socijs dedignatur.
 legibz subdi z culpā recognoscere p̄p̄ia eru
 bescit. **E**t licet iuxta ordinis mores se rege
 re nesciat. in suis oculis tamen sapiēs z per
 fectus. ad alioz instructiōnē sue p̄sertim op̄i
 nioni p̄trariā stomachat. rep̄bēsus offendit
 tur nūc insufficiētā vel friuolā. nunc monē
 toris modū calumniās. vt si p̄suadere ali
 quid velis. mod⁹ artē monitiōis studium eti
 gat quo allegatiōnū obsitus spinis sicut eri
 cius. vel irrefragabili ratiōe. vel auctoritate
 nō dubia capiāt **F**it igit⁹ ad obrēperādū
 difficilis z ad correctionē impatiēs. adeo iuz
 terdum vt se discipulū abnuēs. ip̄m etiā de
 putatū sibi refugiat instructorē. **D**ec om
 nia serui dei quasi pestē mortiferā detestātes
 p̄fecte ad dñm cōuertant⁹. iuxta illud **D**eu
 teronomij. **P**erfectus eris z sine macula cū
 dño dō tuo **V**e duplici corde. z pctōi trāz
 ingrediēti duabz v̄ijs. **S**i quis p̄o sufficiē
 ter expectat⁹ z monit⁹. mores corrigere ac re
 ligionis formā induere negligit. p̄sertim s̄
 rebellis aut cōtenciosus extiterit. nō est. p̄fi
 cientiū numero aggregādus. **I**nfidelis s̄
 decedit. discedat ne vna ouis morbida cō

Speculum discipline

ragione mortifera totū gregē cōtaminet. p/ uersus 7 insolēs in onus religionis 7 disso/ lutionem admittit.

De nouiter p̄fessis in ordine

Capitulum VI

HD p̄fessionē admissis sit q̄s marie cu/ ra ne defluat. p̄fecti quicq; magna se/ discretiōis subtilitate p̄spiciūt. ne ad/ deteriora ynq; v̄l in ope vel in cogitatōe di/ labant. Si curare p̄ua negligim⁹. sensibilit̄ seducti. audēter etiā maiora p̄petram⁹. susce/ ptā etiā examinis t̄pe disciplinā prudēs nō abijcūt. imo nec suū p̄tinuo q̄si iam sibi suffi/ ciēs deserit instructorē. Eget rectore no/ uicius. eget nou⁹ direttore p̄fessus. Ua/ nus 7 fictus vt instructoris curā euaserit i/ solescat. assumit cornua. sic p̄sumptuosus et/ audax. 7 quasi vacca lasciuēs a p̄ma infor/ matione declinat. Cessat oratio. repet dēno/ tio. p̄fessio p̄ctōz negligit. vt p̄ures cum aut/ sui oblitū. aut nō habere peccatū. facit q̄dez/ dilata cōfessio vt negligēs mund⁹ appareat/ licet nō existat. dū culpas absorbet oblitio/ absoluit. Multiplicant dū nō curant offen/ se. multiplicare ne discernant 7 corrigā im/ pediant. Dulcitus peccatorū ipedit ne vi/ deant. Vn piger tūc est marie viciōsus. cuz/ vicia nō agnoscit. Sic filia fatua i demino/ ratiōe erit. Iustoz autē semita q̄si lux splēdēt/ p̄cedit 7 crescit vsq; ad p̄fectā diē. P̄fessi q̄/ p̄fiteant. p̄fectū. p̄sumptiōez p̄scribāt. dabit/ ad h̄ humilitatē 7 paupertatē p̄stātia p̄seuerās/ affectū. 7 curaz abiectio terrenaz. exercitatio/ cbaritatz. 7 q̄ cōplectit oīa p̄sideratiōis artē/ tio. Sūma religiosi v̄tus humilitas que/ ipm curat p̄ficiat 7 p̄suat. Sine hūilitate/ nulla v̄tus. nulla p̄fectio aut acquirūt aut p̄/ uat. v̄tutū siquidē bonū q̄dā ac stabile fū/ damentū hūilitas. Nēpe si nuter illa. v̄tutū/ aggregatio. illa nō est nisi ruina. Et qm̄ ad/ hūilitatē hūiliario via ē nō erubescāt hūilia/ Nec hūilitatz officia facile respuāt. ac iposi/ ta recōmēdēt. Dis ab eis p̄sumptiōis auda/ cia p̄scribāt. Antiquozib; fr̄ib; i ordiē d̄ferāt/ sp̄ eoz respectu se iuniores 7 nouicios repu/ tēt. Ad exteriora v̄l bonoz alicui⁹ officia p̄/ uehi nō affectēt. Dulcos p̄pera nimis pro/ motio a v̄tutū iā p̄fectu p̄ vicuz elatōis die/ cit. Qui mōm deserūt aut scrūs ad exteriora/ officia vehi n̄ debēt. nisi p̄ hūilitatē diuic⁹ in/ eiusdē mōi p̄ceptu solidēt. Et qz nouoz 7 iu/ nioz tētatio solet ēē facile superbiere nescire

modū hūilitatz suare. 7 si forte in aliq; p̄sint. officij metas excedere. ac d̄ mimis grā dia/ citare. arētāt sibi sup his vigilāt. Nō p̄r in/ timo p̄scie testimonio gl̄ari veracit. nisi qui/ gloriolas p̄fē respuerit. Paupras i oib; placeat ne itez sue i libris siue i alijs rez se/ velint sarcinul onustare. p̄fecta rez abie/ ctio. a cura expedit mētē ab infectōe affectuz/ Nō in xp̄i expeditōe liberioz. nil hūre. Si/ aliq; egeat. studeāt p̄cari. Sup oēs diui/ tias. diuicē fac paupras. Nec qz i vicu 7/ i his q̄ carnis st. marie aplectāda. Nō ē enā/ gelici paupis gaudre supfluis. luxu idulge/ re 7 qd nec diuites p̄nt sp̄ velle i oib; abūda/ re. nec penuriā scire pati. familiaritares sup/ suas fugiāt. Esto aut qdā oib; benign⁹. ne/ mini blād⁹. pauz familiar. oib; equ⁹. Et iā/ c̄. Tria inq; religiosū quēlib; decēt. pauca/ loq; paucos h̄re familiares. 7 multū orare. v̄b; i mlti familiares. ibi mltē locutiōes. 7 sibi/ li singlares. Si familiarē admittit. sit quem/ etas mores discretō 7 honestas isigne 7 cō/ mēdat. Familiaritas si fuerit ordiata. nō/ erit blāda ip̄roba pueril. Est modestia q̄/ dā in sc̄a familiaritate seueritas ē 7 iusticie/ rectitudo. vt nullat viciū soueat. nec p̄ami/ co p̄xim⁹ offendat. Nō i aut sapiēs p̄ amico in/ imic⁹ fieri primo. Seculariū d̄nuz famili/ aritas idiscrata fligiosi q̄tē mltiplr inq̄erat/ Null⁹ grāz munuscul p̄parēt. Si qd for/ te alicui v̄l cā exacti necessaria. p̄ius religio/ nis lege licētia p̄ob̄tēra obrulerit. honestas/ rei 7 vilitas p̄cū fligiosoz 7 paupū extēniū ēē/ p̄bēt. Nō fr̄q̄nter p̄pinq; ac exteriorib; se/ iplicēt curz. s; salutē p̄rie mēozes agēde po/ ri p̄nie vacēt. Nō cadat a mētē p̄fessio. sp̄/ ad qd venerit cogitēt. Desent qd d̄ q̄bdā/ ait. s; greg⁹. Sepe inq; nōnulli ap̄ie p̄uitatz/ vias d̄ferūt. sc̄ritatz hitū sumūt. mox vt p̄ma/ limia bñ v̄nēdi p̄tigerit. oblitū quid fuerit/ affligi iā p̄ p̄nāz d̄ p̄sumat. neq̄t̄is nolunt/ laudari at d̄ inchoata iusticia appetūt. p̄esse/ etiā ceterz meliorib; cupiscūt. Et p̄ pauca/ in reb; aut mltiplicib; occupari atq; ipa occu/ parōe p̄fusi. n̄ solū p̄petrata mime deplorāt/ s; adhuc q̄ d̄plorēt exaggerāt. Sc̄m aplz/ nēo militās d̄o iplicat se negocijs seclā. vt ei/ placeat cui se pbauit. De sc̄o legit. q̄ q̄nto/ magz se ab hūanis curis 7 colloq;is seq̄stra/ bat. tāto illi vicinior 7 p̄pinq; d̄s erat. U/ tāda marie colloq;a mltēz. nō p̄r toto corō/ bitare cū d̄no q̄ muliez. accessib; copulatur

Charitatis obsequia libeter impēdāt Charitas sp reddita. sp detinet debitore. Nec autem quō neget amicos q̄ etiā debet inimicis.

Postq̄ v̄l orōi vacauerint. v̄l ad studiu z se dederint. ad fuiendū fratribz surgāt. et si necesse fuerit officiales nūc hūc. nūc illū. dīserere tñ z pur opozruerit iunēt. vt fm aplīcam doctrinā z vitā. manibz suis laborātes qd bonū est. alioz fratrz etiā corporalī si fieri pōt picipātes laboribz. in charitatē sp exerceant opibz. z cibū corpis non absqz labore comedāt corporali. v̄l h̄ lectā psuetudo ipos in būilitate custodiat. ī fraterna dilectiōe z oī būilitate confirmet. Qui cōibz instant. suisqz obsequia alios portāt. sūt corporali simul z spīrituali suffragio supportādi. **Derito singuli p̄ his orāt. q̄ p̄ cōitare laborāt.** In spūa libz bonis martha p̄cipet cū maria. q̄ v̄t q̄ sūt sorores. z eq̄ sit ps descēdentē ad plūz. z p̄manētē ad sarcinas. z silr diuidāt. Qui nobz corporali obsequiūt. iuste forte in necessarijs spūalibz assequiūt. **Rursū cōitāt opibz. familiaria nemo p̄ponat.** Caritas (de q̄ scriptū est) nō q̄rit q̄ sua sunt. sic intelligit. qz cōmunia p̄p̄ijs. nō p̄pria cōibz aūponit. **Cōsideratiōi deniqz aū oia z in oibz vigilādūz. q̄ ad finē z directiōz atredīt.** Finis ad quē nra redit p̄fessio. regni dei v̄l pot̄ ip̄e deus

Directio. illa q̄ redit. mētis ē puritas. ad spm p̄ncipaliter directia. **Derēdū iugit bis duobz.** Necesse ē em̄ mētē psiderare. q̄ recurrat. cui q̄p̄ncipalitē inheret. nō herētē p̄ singlas horas atqz momēta p̄ incursum v̄l rētatē mutari. atqz ex his q̄ extrinsec̄ accidit in illū statū z in uo trāsfōrari q̄ p̄mul occurrerit. **Hinc ē q̄ mltos p̄ xpi amore maxima p̄tēnentes. p̄stinū tñ affectū in mīmīs rētatēs.** Postremo videm̄ p̄ q̄p̄bio. p̄ acualomoz p̄moueri. **Trāscūt mobilitē z inflātur veluti q̄ n̄ habeāt aplicā caritatē.** Qui si p̄replatiōē mūdi cordis fixā tenerēt. nūq̄ p̄p̄uis rebz admitterēt qd ne p̄ magnificatōis icurrerēt opibz. easdē penit̄ abijcere maluerūt. **Uñ liq̄ p̄fectū nō statim facultatū seu dignitatū abiectōe p̄tingi. vbi fuerit caritas illa cui? apls mēbra describit. q̄ ī sola cordis puritate psistit.** Nā qd est n̄ emulari. nō inflari nō irritari. z reliq̄. nisi cor p̄fectū atqz indissimū deo offerre. z itactū a cūctis p̄turbatiōibz custodire. **Quicqd̄ ḡ nos ad hāc puritatē p̄t dirigere. tota p̄tute sectā dū est.** Quicqd̄ at ab hac p̄t retrahere. q̄uis

necessariū z vtile videat. vt p̄nciosū z notū denitādū. **Sine via redētibz. labor ē inutilis nō p̄fect̄.** Opantē z seruāt q̄maxie puritatē p̄fecta būilitas. z expeditio mētis a terrenis. **Erit deniqz vt pur̄ anim̄ pura deū orōe frequēter. frequētiōdo gustet. gustādo p̄bet q̄ suauis ē dñs.** **Erit deniqz vt diuino inebriat̄ amore. totā in deū psideratōz inflectat.** toto ī ip̄um desiderio p̄gat. nil ei sit dulci. nihil iocūdi. ī hac vita q̄ vacare z viderē qm̄ ip̄e est d̄s. qd ē in p̄tibz psideratiōis potissimū. **Affecta sic aia p̄p̄hēdit amplecti z stringit z tener dices.** **Tenui eū nec dimittā.** **Puritas itaqz via ē regia per quā ad sp̄sī amplect̄. p̄ quā tandē ad p̄riaz puenit̄.** **Per hāc tadē veri israelite de p̄tute in v̄tute donec videat̄ d̄ deoz in syon desiderij gref su indeclinabili gradiunt̄.** xpm sup oīma dīligunt. nihil ei? amorī p̄ponūt in via quē habituri sunt mercedē in patria. **Et nūc ego qui licet admodū imp̄fectus z rudis. p̄ obedientiā tñ erudiēdis simplicibz aliqua h̄ documēta cōgessi. pulcrū depingēs hoīem pictor fed̄. eos suplex p̄ dñm obsecro. vt me sibi. z si mīn? p̄ficiū. tamē beniuolū atredentes. in orōibz suis mei meminerint peccatoris. quaten? orātibz eis. m̄correniā peccatorum assecut̄. in potētias dñi vna cū eis merear introire. ip̄o misericordiaz dño id p̄stante. cui est honor z gloria in secula seculorum Amen.**

Explicit Speculū discipline

Sequuntur mora

lia quedā documēta extracta ex speculo discipline sub tribz metris infra in rubro cōp̄hensa. p̄ nouis z iunioribz. in corde. collocatorio siue locutiōe. z in choro maxime p̄ alijs intūeda. **Et p̄mo de cordis disciplina oī dēdo vicia. z quo ad fugā carū ē discernēdū.** **Frater mi charissime cuz bene hec fugeris cordis disciplinā habebis.** **Ideo int̄ et extra his q̄ sequūt̄ vel alijs renūcia.** **Primo res peculiare. Secūdo reatū peccati. Tertio vagatiōē mētis. Quarto vecordiam. Quinto p̄pria voluntatē. Sexto p̄sumptionem. Septimo irreuerentiā. Sine q̄bz in religione nra frat̄ qlibet ad opandū bñ cēset expedit̄. **Cū deo vale frat̄ pamāde.****

Frater hospes venit. isto dogmate tēt?
Res. re. va. ve. p. p. ir. hinc fugito mi vir.